

# **Стратегически План за Действие за Опазване на Околната Среда и Възстановяване на Черно море**

# Съдържание

|                                                                                                                    |                                                                                                                                                         |           |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Увод</b>                                                                                                        | <b>1</b>                                                                                                                                                |           |
| <b>1.</b>                                                                                                          | <b>Въведение</b>                                                                                                                                        | <b>2</b>  |
| 1.1                                                                                                                | Черно море                                                                                                                                              | 2         |
| 1.2                                                                                                                | Необходимост и цел на Актуализирания Стратегически План за Действие (по отношение на Стратегическия План за Действие за опазване на Черно море 1996 г.) | 2         |
| 1.3                                                                                                                | Рамка на Черноморското регионално сътрудничество                                                                                                        | 3         |
| 1.4                                                                                                                | Географски обхват на СПД                                                                                                                                | 3         |
| 1.5                                                                                                                | Основа за съвместни действия                                                                                                                            | 4         |
| 1.6                                                                                                                | Визия за Черно море                                                                                                                                     | 5         |
| <b>2.</b>                                                                                                          | <b>Предизвикателството</b>                                                                                                                              | <b>5</b>  |
| 2.1                                                                                                                | Еутрофикация/хранително обогатяване                                                                                                                     | 6         |
| 2.2                                                                                                                | Живи морски ресурси за търговски цели                                                                                                                   | 6         |
| 2.3                                                                                                                | Химическо замърсяване                                                                                                                                   | 7         |
| 2.4                                                                                                                | Биоразнообразие                                                                                                                                         | 8         |
| 2.5                                                                                                                | Анализ на причинно-следствените връзки                                                                                                                  | 8         |
| 2.6                                                                                                                | Анализ на горещите точки                                                                                                                                | 9         |
| 2.7                                                                                                                | Юридически и институционален анализ                                                                                                                     | 9         |
| <b>3.</b>                                                                                                          | <b>Стратегически действия</b>                                                                                                                           | <b>9</b>  |
| 3.1                                                                                                                | Ключови подходи на управление                                                                                                                           | 10        |
| 3.2                                                                                                                | Дългосрочни цели по качеството на екосистемата (ЦКЕС)                                                                                                   | 10        |
| 3.3                                                                                                                | Цели на управление и статус на приоритетите, необходими за ЦКЕС 111                                                                                     | 155       |
| 3.4                                                                                                                | Обществено значими въпроси за Черно море                                                                                                                | 155       |
| 3.5                                                                                                                | Участие на заинтересованите страни                                                                                                                      | 16        |
| 3.6                                                                                                                | Институционалната организация на ЧК и подчинени органи                                                                                                  | 16        |
| <b>4.</b>                                                                                                          | <b>Юридически и институционални рамки за осъществяване на СПД</b>                                                                                       | <b>17</b> |
| 4.1                                                                                                                | Юридически рамки                                                                                                                                        | 17        |
| 4.2                                                                                                                | Институционални рамки                                                                                                                                   | 18        |
| <b>5.</b>                                                                                                          | <b>Финансиране на СПД</b>                                                                                                                               | <b>19</b> |
| 5.1.                                                                                                               | Национално финансиране                                                                                                                                  | 19        |
| 5.2.                                                                                                               | Международна помощ                                                                                                                                      | 19        |
| <b>Приложение 1. Списък на абривиатурите</b>                                                                       |                                                                                                                                                         | <b>20</b> |
| <b>Приложение 2. Кратък речник на използваните термини</b>                                                         |                                                                                                                                                         | <b>22</b> |
| <b>Приложение 3. Матрици на ЦКЕС</b>                                                                               |                                                                                                                                                         | <b>27</b> |
| <b>Приложение 4. Мониторинг на СПД: Процес, Индикатори за Намаляване на стреса и състоянието на околната среда</b> |                                                                                                                                                         | <b>83</b> |

## Увод

Правителства, желаещи да възстановят и опазят Черно море:

Република България  
Грузия  
Румъния  
Руската Федерация  
Република Турция и  
Украйна

**Припомняне** на разпоредбите и принципите на Конвенцията по опазване на Черно море от замърсяване, заедно с Протоколите, които са съставна част от Конвенцията, подписана в Букурещ на 21 април 1992 г. г.;

**Също така припомняне** на факта, че подготовката на Стратегическия План за Действие беше поискана с Резолюция 3, приета на Дипломатическата Конференция по опазване на Черно море, Букурещ, април 21-22, 1992 г.;

**Вземаме под внимание** Декларацията по опазване на Черно море, подписана в Одеса на 7 април 1993 г. и Декларацията по опазване на Черно море, подписана на 14 юни 2002 г.;

**Оценяваме високо** постигнатия прогрес в осъществяването на устойчиво развитие в региона на Черно море чрез действията, наред с други неща, предприети в рамките на Проекта за околната среда на Черно море (ПОС ЧМ) и Проекта за възстановяване на екосистемата на Черно море (ПВЕС ЧМ) и други прояви, в подкрепа изпълнението на Букурещката Конвенция и Стратегическия План за Възстановяване и Опазване на Черно море, подписан в Истанбул на 3 октомври 1996 г.;

**Потвърждаваме**, съхраняването, запазването на биоразнообразието и местообитанието, намаляването на еутрофикацията, увеличаването на безопасността за околната среда при транспорт и други подобрения в качеството на водата са най-важните зони на трансграничното сътрудничество;

**Желаем да продължим** в духа на съвместна отговорност и тясно сътрудничество, освен с всичко друго и с другите крайбрежни черноморски държави;

**Потвърждаваме** обвързаността си към опазването на околната среда и устойчиво управление на Черно море;

**Одобряваме** принципите, стратегията и действията така, както са заложили в настоящия План за стратегически действия за опазване и възстановяване на Черно Море

# **1. Въведение**

Този документ представлява споразумение между шестте държави, граничещи с бреговете на Черно море (Република България, Грузия, Румъния, Руската Федерация, Република Турция и Украйна) с цел да действат в синхрон за подпомагане на продължителното възстановяване на Черно море. Документът дава кратък обзор на сегашното състояние на Черно море, най-вече въз основа на информацията от Трансграничния Диагностичен анализ (ЧМ ТДА) от 2007 г., като взема под внимание вече постигнатото от първия (1996 г.) Стратегически План за Действие за Опазване на Черно море /СПД ОЧМ/. Този СПД е съставен на база СПД ОЧМ, подписан през 1996 г. (актуализиран през 2002 г.), чрез преорганизиране на приоритетите и действията в това отношение, като се отчита вече постигнатото в региона и сегашното състояние на околната среда.

Тази актуализираната версия на СПД ОЧМ (2009 г.) описва стратегическите действия, необходими в отговор на съществените предизвикателства на околната среда, пред които е изправено Морето и включва редица цели на управление.

## **1.1 Черно море**

Черно море е едно от най-забележителните регионални морета в света. То е почти отделено от останалите морета, дълбоко е повече от 2200 метра и получава отточни води от басейна на реки с площ 1.9 милиона квадратни километра, което покрива около една трета от площта на континентална Европа. Единствената му връзка със световните океани е чрез Истанбулския пролив, един 35-километров естествен канал, на места дълбок едва 40 метра. Този канал има поток на две нива, като с долния си слой носи около 300 km<sup>3</sup> морска вода от Средиземно море към Черно море и връща два пъти по-голямо количество смес от сладководна и морска вода с горния си слой.

Всяка година в Черно море се влива около 350 km<sup>3</sup> вода от реките на повече от двадесет страни: Република Албания, Австрия, Беларус, Босна и Херцеговина, Република България, Хърватска, Чешката република, Грузия, Германия, Унгария, Италия, Република Македония, Молдова, Черна гора, Полша, Румъния, Руската Федерация, Република Сърбия, Словакия, Република Словения, Швейцария, Република Турция и Украйна. В Черно море се вливат втората, третата, четвъртата и шестата по големина реки в Европа: Дунав, Днепър, Дон (индиректно през Азовско море) и Днестър се вливат в Черно Море

## **1.2 Необходимост и цел на актуализирания стратегически план за действие (по отношение на 1996 г. СПД ОЧМ)**

Подписването на Конвенцията за опазване на Черно море от Замяряване (Букурещката Конвенция) през 1992 г., последвана много скоро от Първата Декларация на министрите за Черно море (Одеската Декларация) през 1993 г. насърчи Глобалния Екологичен Фонд (ГЕФ)

да подкрепи региона в изпълнение на Одеската Декларация и да формулира дългосрочен Стратегически План за Действие за Опазване на Черно море (СПД ОЧМ).

След подписването на СПД ОЧМ, продължи финансирането от страна на ГЕФ, за да се даде възможност на страните да довършат Националните си Стратегически Планове за Действие за Опазване на Черно море и за приключване на преговорите по институционализацията на Секретариата на Истанбулската Комисия. Беше постигнат прогрес при осъществяването на част от съществуващия СПД ОЧМ благодарение на парите, постъпили от ГЕФ, Европейската Комисия и други донори. През октомври 2000 г. Секретариатът на Черноморската Комисия стана действащ.

СПД ОЧМ от 1996 г. беше основополагащ документ за региона на Черно море, който очерта конкретните цели и график за изпълнение на целите от Букурещката Конвенция от 1992 г. г.. Той обаче се оказа прекалено амбициозен документ и само няколко от целите бяха постигнати навреме. Още повече СПД ОЧМ от 1996 г. беше затруднен и от проблеми във връзка с влизане в сила на националните закони и нормативни уредби за околната среда и от липсата на регионален механизъм, който да гарантира съответствие на различните стратегически действия<sup>1</sup>. Една поправка от 2002 г. (Софийската Декларация от 2002 г.) се постара да разреши някои от тези въпроси и да препотвърди обвързаността на Черноморските държави за въвеждането на СПД ОЧМ.

СПД ОЧМ от 2009 г. е формулиран чрез внимателно разглеждане на *освен с всичко друго* и на СПД от 1996 г., ТДА ОЧМ от 2007 г.г. и Анализа на пропуските на СПД ОЧМ от 2007 г. Този план има за цел да разреши трансграничните проблеми на околната среда на Черно море и обединява усилията на шестте черноморски държави. СПД беше разработен въз основа на постигнатия на мултинационално ниво консенсус по редица предложения, които включваха: цели по качеството на екосистемата; кратко-, средно- и дългосрочни цели и законови и институционални реформи и инвестиции, необходими за решаването на главните проблеми на околната среда, определени от ТДА ОЧМ през 2007 г. В процеса по разработване на СПД взеха участие и бяха съпричастни главните социално заинтересовани страни и ключовите институции на черноморските държави.

### **1.3 Рамка на Черноморско регионално сътрудничество**

Черноморската комисия представлява рамка за регионално сътрудничество, съставена от по един член от всяка от шестте национални правителства. Черноморските държави повериха координиращата роля за внедряването на СПД ОЧМ на Черноморската комисия, подкрепена в действията си по внедряването на работната програма на Черноморската комисия от нейния Постоянен Секретариат.

С оглед постигането на целите на този СПД, Комисията ще си сътрудничи със компетентни международни организации, особено с оглед разработването на подходящи програми или получаването на помощ.

---

<sup>1</sup> 2007 г. Регионален Анализ на Пропуските по Стратегическия План за Действие за Черно море 1996 г.

## 1.4 Географски обхват на СПД

Географският обхват на Конвенцията за Опазване на Черно море от замърсяване се прилага както трябва към Черно море, като за целта на тази Конвенция южните граници бяха определени с линия преминаваща между Нос Келагра и Далян. В допълнение СПД ще обхване източниците на замърсяване от крайбрежната зона. В допълнение, Черноморските държави ще направят опит да въведат съответните регулации на СПД в района на целия басейн, захранващ Черно море.

## 1.5 База за съвместни действия

Черноморските страни споделят общо желание за устойчиво управление на природните ресурси и биоразнообразието на Черно море и осъзнават своята роля и отговорност за съхраняване на тези ресурси като глобалната ценност. При създаването на този документ страните разгледаха и взеха под внимание, където е приложимо, следните принципи и ценности:

**1.5.1. Принципът на устойчивост** ще бъде прилаган така, че да осигури разумно и рационално използване на живите източници и на запазване правото на бъдещите поколения да имат жизнена околна среда.

**1.5.2. Принципът Предпазливост** ще бъде прилаган така, че да бъдат предприети мерки, когато има достатъчно основание за тревога, че което и да е действие може да увеличи потенциалния риск за човешкото здраве, да нанесе вреда на живите източници или екосистеми, да разруши местата за отдих или да попречи за други законни ползвания на Черно море, дори когато няма убедително доказателство за причинно-следствена връзка между дейността и ефектите; и по силата на което се изисква по-голяма предпазливост, когато информацията, включително научната информация, е несигурна, неблагоприятна или неадекватна.

**1.5.3. Принципът Замърсителят плаща** ще се прилага така, че разходите по предотвратяването и отстраняването на замърсяванията, включително и разходите по почистването, да се плащат от замърсителя.

**1.5.4. Принципът Предварителни действия** трябва да бъде прилаган така, че за бъдещото развитие на региона да се направи планиране с отчитане на неопределеността, оценка на въздействието върху околната среда и оценка на стратегическото въздействие (включително оценка на социалните последици от правителствените стратегии, програми и планове за околната среда).

**1.5.5. Принципът Предотвратителни действия** ще бъде прилаган така, че да бъдат предприети навременни действия, с които да се алармират съответните и отговорни власти за вероятните въздействия и да се адресират реалните или потенциални казуси за неблагоприятно въздействие върху околната среда преди те да се случат реално.

**1.5.6. Факторите Околна среда и Здраве** ще бъдат включени във всички съответни стратегии и секторни планове и програми, включително, освен с всичко друго и при градоустройственото планиране, индустриалното развитие, рибарството, аквакултурата и туризма.

**1.5.7.** Използването на **чиста технология** ще бъде стимулирано, когато се заместват или извеждат от употреба силно замърсяващи технологии, или на такива, които създават отпадъци, включително използването на най-добрата налична технология и най-добри практики за опазване на околната среда.

**1.5.8.** Използването на **Устойчиво селско стопанство** включително употребата на Добрите селскостопански практики (ДССП) трябва да бъде насърчавано, за да може да измести или да извади от употреба неприродо-съобразните селскостопански практики.

**1.5.9.** Процесите на планиране на развитието и планиране на околната среда трябва да бъдат интегрирани до максимална степен. Използването на **икономически инструменти**, които да подпомагат устойчивото развитие трябва да бъде насърчавано, *освен с всичко друго* и чрез прилагането на икономическите инициативи за въвеждане на безвредни за околната среда технологии, дейности и практики, преустановяването на субсидии, които стимулират използването на вредни за околната среда технологии, дейности и практики и въвеждане на глоби за тези, които използват неблагоприятните.

**1.5.10.** Принципът **достъп до информацията** ще бъде прилаган така, че информацията за замърсяването на околната среда на Черно море, която се намира при някоя от черноморските държави да бъде предоставена от тази държава на всички черноморски държави, където е необходимо и то във възможно най-пълна степен.

**1.5.11.** Принципите **участие на обществото и прозрачност** ще бъдат прилагани така, че на всички заинтересовани страни, включително на обществеността, отделните личности и заинтересованите организации, трябва да им бъде предоставена възможност да участват на подходящо ниво при вземането на решенията и управлението на процесите, които влияят на Черно море. Това включва достъпа до информацията за околната среда, съхранявана от държавните органи, както и ефективен достъп до съдебните и административни дела, с което да се позволи на всички заинтересовани лица действително да упражняват своите права ефективно. Държавните органи ще разпространяват информация широко за предложенията и предприетите действия по мониторинга, опазването и подобряването на състоянието на Черно море.

## **1.6 Визия за Черно море**

Визията за Черно море включва съхраняване на неговата екосистема като ценен природен дар на региона, като в същото време се осигурява опазването на неговите морски и крайбрежни живи ресурси, като условие за устойчиво развитие на черноморските държави, тяхното добруване, здраве и защита на населението.

## **2. Предизвикателството**

Трансграничния – диагностичен анализ за Черно море от 2007 г. препотвърди четири приоритетни трансгранични проблема, изразени в СПД ОЧМ от 1999 г., изменен през 2002 г. Те са: еутрофикация/хранително обогатяване; промени при живите морски ресурси; химическо замърсяване (включително и петрол); и промени в

биоразнообразието/местообитание, включително появата на несвойствени видове. Те са описани долу, заедно с горещите точки и юридическите и институционални анализи.

## **2.1 Еутрофикация /хранително обогатяване**

Намаляването на значението на земеделието като икономически източник за региона беше ясно показано от тенденциите на намаляване на количеството селскостопански животни и преминаването от големи ферми за добитък към по-малки или пък до земеделие, стигащо за задоволяване на собствените нужди. Броят на селскостопанските животни (с изключение на домашните птици) през 2004 г. беше около две трети от съществуващите през 1997 г. и около една трета от броя им за 1998 г.. Използването на неорганични торове също е намаляло значително, а големи земни площи (поне в някои държави) са останали незасети. Индикаторите обаче подсказват, че този упадък в селскостопанската продуктивност може да е стигнал до най-ниската си точка, така че в близко бъдеще може да очакваме постепенно възраждане и засилване на селскостопанската практика.

Директните зауствания от големи общински/промишлени заводи в морето са само малка част от заустванията на биогенни елементи от реките към морето, като от всички реки Дунав е далеч най-важната. Съществуващата информация също така предполага, че атмосферните утайки от азот в морето са почти колкото е количеството на речните утайки, но съществува значителна несигурност по отношение на използваните данни, с ясната необходимост от актуализиране и синхронизиране на мониторинговите протоколи.

Въз основа на данните, докладвани от черноморските страни и резултатите, представени в СПД ОЧМ от 2007 г., е видно, че към 80% от зародилите се в реката неорганични азотни наноси и около 50% от зародилите се в реката фосфатни наноси, се вливат в морето от Дунав. Дунав обаче досега има най-щателната от всички реки мониторингова програма за натрупванията на биогенни елементи и сравнено с нея навярно натрупванията на биогенни елементи от другите реки са подценявани. Значението на сладководните втичания на биогенни елементи от Азовско море не може да бъде преценено, поради липсата на данни от пролива Керч.

Между 1996 г. и 2005 г. няма никакви доказателства за промяна на породените в реките товари с Разтворен Неорганичен Азот към морето, макар и с едно умерено (15%) намаляване на породените в реките товари на Ортофосфатит и Общ фосфор наноси за същия период. Все пак достоверността за намаляването на натрупванията на ортофосфати и общ фосфор е много малка, тъй като има голямата разлика между годишните данни.

Като се отчита, че Дунав е толкова важен за постъпления на биогенни елементи път към Черно море и че изхвърлянето на фосфор в Дунав се счита за понижено с почти 50% от 1990 г. до 2000 г., а изхвърлянето на азот с почти 20% от 1985 до 2000 г., всичко това може да изглежда доста разочаровашо. От друга страна се наблюдава намаляване на азотните товари/концентрации в горните и средни отрязъци на Дунав от 2000 г. и тези подобрения се очаква да продължават надолу по течението и в бъдещите години.

## **2.2 Живи морски ресурси за търговски цели**

Поради прекомерния риболов в първите години на десетилетието 1970г.-1980г., структурата на улова на риба се е променил значително. Намаляването на наличните хищни видове като

паламуд, сафрид и лефер доведе до увеличаването на нехищните видове като аншоа и хамсия. Като последица, риболовните флоти все повече се насочват към по-малките видове, което пък води до улов на по-големи, не така многобройни видове риби. Общо извадената риба сега е около половината от количеството за втората половина на '80те.

Важните живи морски източници за търговски цели са силно повлияни от появата на неприсъщите за региона видове, еутрофикацията, прекомерния риболов и промяната/разрушаването на местообитание. Статистиката за общия годишен улов показва, че ситуацията се подобрява, но тези цифри са доминиращи при улова на аншоа и хамсия. Напоследък се наблюдава подобрене при улова на друга риба като паламуд, но улова на риби като калкана, морското куче /вид малка акула/ и меджид/морска дребна риба/ показва или намаляване през последните десетина години, или никакво подобрене. Есетрата е все още застрашен вид. Неприродо-съобразните риболовни практики все още се използват относително често.

Значението на *Рапана* - японският охлюв, се е увеличило и е спомогнало да се ограничи намаляването на улова на миди и ядливи миди (в по-голямата си част това намаляване е в следствие на хищническата природа на *Рапана*).

Не се осъзнава ясно, че незаконният риболов разрушава и променя живите морски ресурси, но все пак има общо съгласие, че този фактор е причинител.

Главен крайбрежен източник за работни места е отрасълът за черноморски храни, особено в някои от държавите. Селското стопанство в региона не е много развито и има потенциал да се разрасне при съблюдаване на принципите на околната среда.

### 2.3 Химическо замърсяване

Беше направена преценка на количествата на замърсяванията от реките и големите директни общински/промишлени оттичания. Но данните на количествата на замърсяванията са много непълни, биологическата потребност от кислород е единственият параметър (освен храните), който рутинно се наблюдава от основни точкови източници и от реките. Относително високи нива на замърсяване от страна на някои пестициди, тежки метали и полихлорирани бифенили /ПХБ/ са налични на определени места в Черно море, като незаконното изхвърляне/разтоварване (особено на агрохимически продукти) се възприемат като особен проблем. Исторически слабото следване на стандартите за изхвърлянето на отпадъци и неосъзнаването, че морето само по себе си е получаващо от зауствания на реките водно тяло се считат като основни причини за в основата на статуса на замърсяване на морето.

Огромното увеличение при транспортирания през Черно море петрол и извличането на нефт/газ от глъбините на самото море е увеличило силно риска от замърсяване с петрол. Това води до два вида проблеми: (i) локализирано хронично замърсяване, идващо от честите, но сравнително малки изпускания на петрол; и (ii) силно замърсяване в следствие на големи петролни петна/разливания. Данните от сателити сочат, че голямата част от петролните разсипвания възникват по продължение на основните транспортни маршрути, което подсказва, че по-скоро превозването, отколкото наземните петролни инсталации са по принцип причина за този проблем. Обаче и единично голямо петно от разливане от кораби, платформи или наземни инсталации може силно да повлияе на биотата и на икономиката на всички крайбрежни държави.

## 2.4 Биоразнообразие

Предишните “мъртви” зони по дъното на северозападния шелф отново са населени от биота със данни, че биоразнообразието продължава да нараства. Някогашните обширни зони с доминиращо присъствие на Зерновата *Филофлора* (червено водорасло) силно са намалели по площ през последните десетилетия и са заменени от други, възползващи се макроводорасли. Все пак има обнадеждаващи признаци, че в последните години този процес е забавен и на някои места може да започне истинско възстановяване. През последните двадесет години обаче зоните, покрити с морска трева (*Zostera*) са намалели десетократно в плитките води.

Счита се също така, че целият крайбрежен морски местообитание е в критично състояние най-малко в една държава; и двата вида морски местообитание (крайморски и в открито море) се считат критични най-малко в една държава; и 13 от 37 вида дълбоководен местообитание се считат критични най-малко в една държава. Като най-рискови местообитания се считат неритовите водни стълбове, крайбрежните лагуни, естуарите/делтите и мочурливите земи/солени блатата.

Инвазията на *ктенофората мнемипсис лейди* (гребеновидната медуза) доведе до катастрофално намаляване на рибната популация в края на '80-те и началото на '90-те. Последвалата инвазия на друга гребеновидна медуза *ктенофората* (берое овата), която се храни с първия нашественик, означава, че мненията сега са разделени според това дали *мнемипсис* все още оказва съществено въздействие върху рибните колонии и улова.

Между 1996 г. и 2005 г. общо 48 нови несвойствени за района видове бяха регистрирани, което представлява повече от 22 % от всички регистрирани такива. Най-многобройни са фитопланктона (16) и зообентос (15), следвани от зоопланктон (8), риби (5), макроводорасли (3) и бозайници (1). Това увеличаване на нашествието на несвойствени видове предполага сериозно въздействие върху местното биологично разнообразие на Черно море с отрицателни последици за човешката дейност и икономическите интереси.

## 2.5 Анализ на причинно следствените връзки

Много от преките, съществените и основни причини за отделните трансгранични проблеми са свързани и с други проблеми. По-специално, анализа на причинно-следствените връзки за хранително обогатяване и химическо замърсяване са много сродни, тъй като болшинството от източниците за химическото замърсяване са също и източници за хранителното. За биоразнообразието, неправилното третиране на отпадъчните води от плавателните съдове се приема като важна причина за проблема, а за промените при живите морски ресурси за търговски цели другите три трансгранични проблема са определено допринасящи фактори.

Очевидно следва, че четирите трансгранични проблема не могат да бъдат разглеждани отделно. Успехите в управлението на един проблем ще имат последващ ефект за другите проблеми и адресирането към индивидуалните каузи навярно ще подобри ситуацията най-малко на два, ако не и на повече от четирите трансгранични проблема. Например една от причините за всичките четири проблема на околната среда е слабото регулиране на

крайбрежно развитие. Всичките шест крайбрежни държави са съгласни, че подценяват „екологичната доктрина” предполагащо интегрирано управление на крайбрежната зона, т.е. че развитието на крайбрежието трябва да се съобразява с морската екология, опазването и биоразнообразието, но основните институционални структури се различават доста при отделните държави. Има много примери, при които парите говорят повече от думите.

## **2.6 Анализ на горещите точки**

Обзор върху планираните и предложени капиталови инвестиции относно замърсяването от точкови източници, определени от ТДА през 1996 г. показва разочароващи резултати. От всички 50 първоначално определени инвестиции, само 12 са завършени, а други 2 не са вече необходими. Десет години по-късно продължава работата по 10 точкови източника, но повече от половината първоначално определени капиталови инвестиции или не са достатъчно финансирани, или пък въобще не са финансирани. Капиталовите разходи за инвестиции, насочени към определените 50 горещи точки, отначало бяха изчислени на около \$400 милиона. До края на 2005 г. най-малко \$143 милиона бяха усвоени по отношение на тези точкови източници и се планират още \$340 милиона, които да бъдат изразходвани до края на 2015г.

## **2.7 Правен и институционален анализ**

Националното законодателство по околна среда е относително силно, но неговото изпълнение е по-слабо. Разделението на отговорностите за мониторинга на околната среда и при опазването между различни министерства и между-министерски организации понякога е твърде усложнена и може да бъде опростена поне в някои държави.

За Република България и Румъния влизането и членството в Европейския Съюз бе счетена за добра новина за околната среда. Република Турция е на първоначален етап в преговорите за приемане в ЕС и полага усилия да финансира инвестициите и да приеме необходимите законови наредби за най-добра селскостопанска практика, така че в бъдеще предстоят още подобрения на околната среда. Остава обаче необходимостта от подобряване на сътрудничеството между Министерствата на Околната среда и другите министерства във всички държави.

## **3. Стратегически действия**

Следвайки разпоредбите на Декларацията от Одеса от 1993 г. бе изпратена покана към черноморските страни за стартиране на Програмата за опазване на околната среда на Черно море (ПООС ЧМ през юни 1993 г. Програмата включваше засилена помощ от ГЕФ, както и разработването на първия на Трансграничен Диагностичен Анализ на Черно море (ТДА ЧМ), който беше финализиран през юни 1996 г. Въз снова на този подробен доклад висши правителствени служители обсъдиха Стратегическия План за Действие за опазване на Черно море (СПД ОЧМ), подписан след това на 31 октомври 1996 г. на Министерската Конференция в Истанбул, изменен на 14-ти юни, 2002 г. в София.

Актуализиране на ТДА ЧМ бе извършено през 2007 г. по искане на Черноморската Комисия, със непрекъснатата помощ от страна на ГЕФ и ЕС. Съвместните усилия имаха за резултат оценка на предприетите мерки за осъществяване на целите на първоначалния СПД от 1996 г., както и до представянето на актуализиран ТДА през 2007 г. В тези документи влизат приноса и мнението на 60 регионални експерта по Черно море.

### **3.1 Ключови управленчески подходи**

СПД ОЧМ от 2007 г. ще се придържа до 3 ключови принципа на управление на околната среда. Те са:

- Интегрирано Управление на Крайбрежната Зона (ИУКЗ);
- Екосистемен Подход; и
- Интегрирано Управление на Речните Басейни (ИУРБ)

В Краткия Речник на Термините е дадено описание на всеки един принцип (Приложение 3).

### **3.2 Дългосрочни цели по качеството на Екосистемата (ЦКЕС)**

**Целите по Качеството на Екосистемата (ЦКЕС)** са израз на Визията, която отразява какво биха искали заинтересованите страни да бъде състоянието на Черно море за един по-дълъг бъдещ период, въз основа на резолюция по приоритетните проблеми, определени от Трансграничния Диагностичен Анализ.

ГДА ЧМ от 2007 г. препотвърди четири приоритетни трансгранични проблема на околната среда, описани по-горе, които изискват хармонизирани усилия от всички крайбрежни Черноморски държави. Беше решено, че въпросните зони и техните каузи биха могли да бъдат адресирани най-ефикасно и точно чрез целите на четирите Цели по Качеството на Екосистемата (ЦКЕС). Четирите ЦКЕС и свързаните с тях подцели са:

#### **ЦКЕС 1: Съхраняване на живите търговски морски ресурси.**

*ЦКЕС 1а: Устойчиво използване на наличната риба и други живи морски източници за търговски цели.*

*ЦКЕС 1б: Възстановяване/рехабилитиране наличието на живи търговски морски ресурси.*

#### **ЦКЕС 2: Опазване на разнообразието и местообитанието на Черно море.**

*ЦКЕС 2а: Намаляване риска от изчезване на застрашените видове.*

*ЦКЕС 2б: Съхраняване на крайбрежния и морски местообитание и природа.*

*ЦКЕС 2в: Намаляване и управление на намесата на човека*

#### **ЦКЕС 3: Намаляване на еутрофикацията.**

#### **ЦКЕС 4: Гарантиране на Доброто Качество на Водата за Човешкото Здраве, за използването ѝ при отдих и за аква биотата.**

ЦКЕС 4а: Намаляване на замърсителите, произлезли от базираните на земята ресурси, включително атмосферните емисии.

ЦКЕС 4б: Намаляване на замърсителите, дошли от плавателните съдове и съоръженията от сушата.

### 3.3 Цели на управление и статус на приоритетите, необходими за изпълнение на ЦКЕС

За всяка ЦКЕС са определени редица цели на управление, които да адресират преките, съществени и основни причини за състоянието на проблемните зони. За интервенциите на регионално ниво черноморските държави и международните партньори трябва да работят съвместно, за да направят необходимото за осъществяване на тези интервенции. Насърчаването на интервенции на национално ниво ще бъде отговорност на отделните държави.

В таблицата долу са изложени цели на управление. Показани са и ритъма на интервенции за да се постигнат тези цели (краткосрочна = 1-5 години, средно-срочна = >5-10 години и дългосрочна = >10 години), както и възприетото относително значение на отделните интервенции. Повече детайли по всяка ЦКЕС, включително цели, резултати, време за изпълнение, необходими правни, институционални и политически реформи, индикатори на успеха и на променчивост/неустановеност са показани в няколко матрици в Приложение 1.

| Препратка<br>(Прилож. 3) | Обща цел                                                                                                                                                                                                      | Кратко-<br>срочна цел | Средно-<br>срочна цел | Дълго-<br>срочна цел | Приор<br>итет     |
|--------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|-----------------------|----------------------|-------------------|
| (1)                      | Приемане и прилагане на Регионалния Договор за рибарството и съхранението на живите ресурси на Черно море.                                                                                                    | ✓                     | ✓                     |                      | Висок             |
| (2)                      | Съгласуване и подобряване на методологиите за съпоставяне на статистическите данни за рибарството и за оценка на наличната риба на регионално ниво                                                            | ✓                     | ✓                     |                      | Висок             |
| (3)                      | Увеличаването на ресурсите за регулиращите органи, отговорни за управлението на рибарството                                                                                                                   | ✓                     |                       |                      | Среден            |
| (4)                      | Подобряване на регионално одобрената система, за съответствие между усилията и наличността на риба                                                                                                            |                       | ✓                     |                      | Висок             |
| (5)                      | Забраняване на непредпазните техники за ловене на риба                                                                                                                                                        | ✓                     | ✓                     | ✓                    | Висок /<br>Среден |
| (6)                      | Въвеждане на инструменти, включително управленчески, икономически и законови, за гарантиране увеличеното производство на безвредна природо-съобразна морска култура с цел да се намалят усилията при риболова | ✓                     |                       |                      | Висок /<br>Среден |
| (7)                      | Разработване на наредби с цел намаляване количеството на страничния улов                                                                                                                                      | ✓                     | ✓                     |                      | Висок /<br>Среден |
| (8)                      | Изработване и внедряване на мерки за увеличаване на прираста на риба за защита на младите риби за търговски цели.                                                                                             | ✓                     |                       |                      | Среден            |
| (9)                      | Свеждане до минимум на мистичния риболов с бракувани, изоставени или изгубени, фиксирани или плаващи мрежи, включително тези, които се използват при незаконни/нерегламентирани риболовни дейности            |                       | ✓                     |                      | Среден            |

| Препратка<br>(Прилож. 3) | Обща цел                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Кратко-<br>срочна цел | Средно-<br>срочна цел | Дълго-<br>срочна цел | Приоритет      |
|--------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|-----------------------|----------------------|----------------|
| (10)                     | Разработване и въвеждане на методологии за оценка на състоянието на популациите на морски живи ресурси за търговски цели.                                                                                                                                                                                                     | ✓                     | ✓                     |                      | Среден         |
| (11)                     | Финализиране, приемане и внедряване на СПД за биоразнообразието на Черно море и предприемане на регионално актуализиране на 5 години на списъка в статуса на съхраняване на застрашените крайбрежни и морски видове, както и списък с критично важните местообитания за тези видове                                           | ✓                     | ✓                     | ✓                    | Висок / Среден |
| (12)                     | Всичките шест черноморски държави да одобрят и приложат на дело регионален план за опазване на застрашените видове в Черно море и да разработят национални планове за действие                                                                                                                                                |                       | ✓                     |                      | Среден         |
| (13)                     | Оценка на въздействието върху промяната на климата върху екосистемата на Черно море и устойчивото развитие на крайбрежните популации.                                                                                                                                                                                         | ✓                     |                       |                      | Среден / Нисък |
| (14)                     | Разглеждане необходимостта от създаване на нови и/или разширяване на съществуващите защитени зони, включително трансгранични зони съвместно със съответните черноморски страни с особено внимание върху морските защитени зони. Създаване или разширяване на тези зони където е необходимо.                                   | ✓                     | ✓                     |                      | Висок          |
| (15)                     | Задълбочено отчитане значението и въвеждане на интегрирани принципи за управление на крайбрежните зони.                                                                                                                                                                                                                       | ✓                     |                       | ✓                    | Висок / Среден |
| (16)                     | Разработване и разпространение на информация, обучението и образователни материали на местните езици по Интегрирано Управление на Крайбрежната Зона отнасящи се до съхраняването на крайбрежното и морско биоразнообразие.                                                                                                    | ✓                     | ✓                     |                      | Среден         |
| (17)                     | Регионално да се съгласува становището по оценка на въздействието върху околната среда и стратегическите процедури по оценяване на околната среда                                                                                                                                                                             | ✓                     | ✓                     |                      | Среден         |
| (18)                     | Внасяне на поправки в националната стратегия за отпадъците и /или плановите по национално управление на крайбрежната зона с цел да се сведе до минимум крайбрежния и морския боклук                                                                                                                                           | ✓                     | ✓                     |                      | Среден         |
| (19)                     | Разработване на регионален и национален мониторинг за морските отпадъци и методологии за оценяване въз основа на общите научни, изследователски подходи, критерии за оценка и изисквания за отчет.                                                                                                                            | ✓                     | ✓                     |                      | Среден         |
| (20)                     | Стимулиране/разработване на инвестиционни проекти в рамките на националните/местните стратегически планове за проектиране, изграждане и монтиране на нови съоръжения за рециклиране на твърдите отпадъци, места за събиране на отпадъците и заводи за изгарянето им в съответствие с наредбите за Най-добрите налични техники | ✓                     | ✓                     | ✓                    | Среден         |
| (21)                     | Наблюдение и улесняване на напредъка при изпълнението на национално разработените планове за управление на защитените зони                                                                                                                                                                                                    | ✓                     | ✓                     |                      | Висок / Среден |
| (22)                     | Разработване на система за опис, класификация и картографиране на местообитанието на Черно море                                                                                                                                                                                                                               | ✓                     | ✓                     |                      | Висок / Среден |

| Препратка<br>(Прилож. 3) | Обща цел                                                                                                                                                                                                | Кратко-<br>срочна цел | Средно-<br>срочна цел | Дълго-<br>срочна цел | Приоритет      |
|--------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|-----------------------|----------------------|----------------|
| (23)                     | Определяне и съставяне на опис на най-добрите природни, исторически, културни и естетически пейзажи на Черно море                                                                                       | ✓                     | ✓                     |                      | Среден         |
| (24)                     | Предприемане на предварителна регионална оценка на крайбрежната ерозия                                                                                                                                  | ✓                     |                       |                      | Нисък          |
| (25)                     | Подкрепа за координирани научни разработки, увеличаване на ресурсите за морските науки и подобряване на компетентността най-вече чрез целеви програми на обучение в помощ на научните проекти/програми  | ✓                     |                       |                      | Висок / Среден |
| (26)                     | Провеждане на целева политика по сътрудничество в Черно море в съответствие с принципите и препоръките на Конвенцията за управление на отпадъчните води от кораби и седиментите.                        | ✓                     |                       |                      | Висок          |
| (27)                     | Съгласуване на процедурите по отпадъчните води като се използват указанията на Международната Морска Организация                                                                                        | ✓                     |                       |                      | Висок          |
| (28)                     | Съставяне на пътна карта за ратификация на Конвенция за управление на баластните води в района на Черно море                                                                                            | ✓                     | ✓                     |                      | Висок          |
| (29)                     | Въвеждане на интегриран подход на управление на речните басейни и интегриран подход на управление на крайбрежната зона така, както е указано в Ревизирания Протокол за наземните източници и дейностите | ✓                     | ✓                     | ✓                    | Висок          |
| (30)                     | Въвеждане на подход за ефективност на разходите при управлението на хранителната среда във всички Черноморски държави                                                                                   |                       | ✓                     |                      | Среден         |
| (31)                     | Подобряване на под-басейните на всички ПСОВ обслужващи население > 200,000 е.ж. в под-басейните на ЧМ държави, за да включат премахването на азот и фосфор                                              | ✓                     | ✓                     | ✓                    | Висок / Среден |
| (32)                     | Гарантиране, че всички туристически курорти са свързани с канализационната система чрез водопречиствателни станции с подходящ капацитет за посрещане на сезонните натоварвания                          | ✓                     |                       | ✓                    | Висок / Среден |
| (33)                     | Гарантиране, че всички промишлени заводи имат подходящи пречиствателни станции за намаляване на емисиите на азот и фосфор от директните изхвърляния към повърхностните води.                            | ✓                     |                       | ✓                    | Висок / Среден |
| (34)                     | Намаляване използването на прах за пране, с високо съдържание на фосфор                                                                                                                                 |                       | ✓                     | ✓                    | Висок          |
| (35)                     | Въвеждане на хармонизирани стандарти азот и фосфор за всички ПСОВ обслужващи >100,000 е.ж. Гарантиране спазването и хармонизацията на стандартите на регионално ниво                                    | ✓                     |                       | ✓                    | Среден         |
| (36)                     | Намаляване на атмосферните емисии от азот, идващи от общински, селскостопански и промишлени източници, чрез въвеждането на принципите на НДНТ, НДНП и др.                                               |                       |                       | ✓                    | Висок / Среден |
| (37)                     | Хармонизиране на мониторинга и оценката на азот и фосфор (концентрации и количества) в главните реки и проливи.                                                                                         | ✓                     | ✓                     |                      | Висок          |
| (38)                     | Подобряване на мрежата от станции за мониторинг на атмосферни отлагания около брега на Черно море                                                                                                       |                       | ✓                     | ✓                    | Среден         |
| (39)                     | Разработване на инструмент за хранително моделиране позволяващ да се направят оценки на                                                                                                                 | ✓                     | ✓                     |                      | Среден         |

| Препратка<br>(Прилож. 3) | Обща цел                                                                                                                                                                                           | Кратко-<br>срочна цел | Средно-<br>срочна цел | Дълго-<br>срочна цел | Приоритет      |
|--------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|-----------------------|----------------------|----------------|
|                          | разпределението по източници.                                                                                                                                                                      |                       |                       |                      |                |
| (40)                     | Подобряване на използването на регулаторните инструменти за намаляване на точковите и разпръснатите източници на замърсяване от селското стопанство                                                |                       | ✓                     | ✓                    | Висок          |
| (41)                     | Където има финансови ресурси и то до максимална степен въвеждане на подходящи икономически стимули за намаляване на емисии от биогенни елементи от селското стопанство                             |                       | ✓                     | ✓                    | Висок / Среден |
| (42)                     | Задълбочаване и разширяване на компетентността на националната служба за съвети по земеделието за стимулиране на контрола при замърсяването от селското стопанство                                 |                       | ✓                     |                      | Висок          |
| (43)                     | Стимулиране на органичните стопанства и други стопански системи с малко вложения                                                                                                                   | ✓                     | ✓                     |                      | Среден         |
| (44)                     | Разработване/определяне на НДНТ за разработване и функциониране на мащабни агро-промишлени производствени единици за животни, включително прасета и птицеферми без наличието на земя               | ✓                     | ✓                     |                      | Висок / Среден |
| (45)                     | Всички ЧМ държави да приемат изменения Протокол за НИД към ЧМ Конвенция                                                                                                                            | ✓                     |                       |                      | Висок          |
| (46)                     | Затягане на изпълнителните национални/регионални и международни наредби за базирани на сушата източници на замърсяване                                                                             |                       | ✓                     |                      | Висок / Среден |
| (47)                     | Да се разработи стимулиращ икономически механизъм за контрол на химическото замърсяване.                                                                                                           |                       | ✓                     |                      | Висок / Среден |
| (48)                     | Въвеждане и популяризиране на идеята за НДНП и НДНП като инструмент за насърчаване на земеделците да осъществяват възможно най-силен контрол върху замърсяването на фермите.                       | ✓                     | ✓                     |                      | Висок          |
| (49)                     | Въвеждане на НДНП и НДНП за най-замърсяващите отрасли и дейности на промишлеността във всички Черноморски държави                                                                                  |                       | ✓                     | ✓                    | Висок / Среден |
| (50)                     | Съгласуване на стандартите за качеството на околната среда в целия регион на Черно море и изработване на регионално съгласувани критерии за оценка на състоянието на околната среда на Черно море. | ✓                     | ✓                     |                      | Висок          |
| (51)                     | Разработване/подобряване на съществуващата система за мониторинг за предоставяне на съпоставими данни за количествата на замърсяване (от директните оттичания и заустванията) и за други параметри | ✓                     |                       |                      | Висок          |
| (52)                     | Подобряване на "Списък със специфичните за Черно море приоритетни замърсители" в помощ за определянето на мониторингови приоритети.                                                                | ✓                     |                       |                      | Висок / Среден |
| (53)                     | Продължаване/подобряване на възстановяването/изграждането и мониторинга на пречиствателните станции за отпадъчни води.                                                                             | ✓                     | ✓                     | ✓                    | Висок / Среден |
| (54)                     | Оптимизиране и/или повишаване на ресурсите за регулаторните и изпълнителните органи, отговорни за контрола върху замърсяването и повишаване на компетентността чрез целеви програми за обучение.   | ✓                     |                       |                      | Висок / Среден |
| (55)                     | Приемане на Аварийния план за Черно море към Протокола за сътрудничество в борбата със замърсяването на Черно море с нефт и други вредни вещества при аварийни ситуации (Част I – Действия         | ✓                     |                       |                      | Висок / Среден |

| Препратка<br>(Прилож. 3) | Обща цел                                                                                                                                                                                                                        | Кратко-<br>срочна цел | Средно-<br>срочна цел | Дълго-<br>срочна цел | Приоритет      |
|--------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|-----------------------|----------------------|----------------|
|                          | при петролни разливи).                                                                                                                                                                                                          |                       |                       |                      |                |
| (56)                     | Да се разработи и приеме Част II (Химически План) на Аварийния план за Черно море за Черно море към Протокола за сътрудничество в борбата със замърсяването на Черно море с нефт и други вредни вещества при аварийни ситуации. | ✓                     | ✓                     |                      | Висок / Среден |
| (57)                     | Установяване на вътрешнодържавен министерски механизъм, който да позволява бързо реагиране при значими случаи на замърсяване.                                                                                                   |                       | ✓                     |                      | Висок / Среден |
| (58)                     | Приемане и прилагане на съответните международни правни инструменти за безопасност на навигацията, предотвратяване на замърсяването, ограничаване на отговорността и обезщетение.                                               | ✓                     | ✓                     |                      | Висок / Среден |
| (59)                     | Подобряване на наредбите/ управлението на драгирането/ изхвърлянето на смет.                                                                                                                                                    |                       | ✓                     |                      | Среден         |
| (60)                     | Предоставяне на адекватни пристанищни съоръжения за отпадъците, породени от плавателни съдове в съответствие с МКПЗПС 73/78, Приложение I, IV, V.                                                                               | ✓                     | ✓                     |                      | Висок / Среден |
| (61)                     | Създаване на хармонизирана система за възстановяване такси/разходи при отпадъци породени от плавателните съдове                                                                                                                 | ✓                     |                       |                      | Висок / Среден |
| (62)                     | Разработване на системи за идентификация на незаконните източници на замърсяване от плавателните съдове и наземни съоръжения.                                                                                                   |                       | ✓                     | ✓                    | Среден         |
| (63)                     | Разработване/установяване на хармонизирана система за неотклонно прилагане в случай на незаконни изтичания от плавателни съдове и наземни съоръжения, включително технически средства и глоби.                                  | ✓                     |                       |                      | Висок / Среден |
| (64)                     | Разработване на обща система за управление на предявените искове за компенсация при щети, нанесени от замърсяване                                                                                                               | ✓                     |                       |                      | Среден         |
| (65)                     | Оценка на необходимостта от разработване на правна рамка оценяване на транспортирането на опасни отпадъци, в съответствие с Базелската конвенция                                                                                | ✓                     | ✓                     |                      | Висок / Среден |

### 3.4 Общественозначими въпроси за Черно море

За успешното постигане на ЦКЕС трябва да се разгледат някои общественозначими за Черно море въпроси. Те включват:

- Укрепване на капацитета за изпълнение (замърсяване, несвойствени видове, управление на рибарството)
- Подобрена съпричастност на обществото (виж Раздел 3.5)
- Укрепване на регионалната координираща роля на Комисията за опазване на Черно Море срещу замърсяване (виж Раздел 3.6)
- Промени в климата.

Тези въпроси не са били са били разглеждани непременно чрез включването им като Цели на Управлението с оглед на всички Цели за Качеството в Екологията (Раздел 3.3).

Въвличането на заинтересованите страни (завишена съпричастност на обществото) се разглежда като особено важно що се отнася до замърсяванията, получени от селското

стопанство (ПОЗ и биогенни елементи), риболова и въвеждането/приемането на принципа на НДНТ и НДНП от представителите на промишлеността.

Анализът на следствените причини в 2007 г. ТДА за Черно море констатира, че промяната в климата е допълващ фактор за всичките четири трансгранични проблема, но не пряка или основна причина. Още повече, че причините за промяната на климата са глобални, така че е необходимо да се разглеждат предимно на глобално, а не на регионално ниво, макар и да са в националните цели за предприемане на мерки по въпроса. Поради тази причина, промяната на климата е включена само в Целта на Управление 13 ( Приложение 3), с намерението само да се проучи въздействието на този феномен.

### **3.5 Включване на заинтересованите страни**

За да се приложи успешно Букурещката Конвенция е необходимо цялостно включване на всички нива на обществото. Трябва да бъдат преодолен бариерите пред обществената съпричастност, в т.ч. лингвистични, правни, оперативни, както и да се преодолеят разграничаващите се перспективи между заинтересованите страни, политиките и създателите на стратегията, за да се постигне едно по-мощно привличане на обществото към целите и постиженията на Черноморската Комисия. Това трябва да продължи да се осъществява чрез дейности, които повишават осведомеността (например отбелязването на международния Черен Ден) и чрез разширяване обсега на програми като например регионалните информационни мрежи и механизмите за обмен на информацията. Трябва все пак да се признае, че ефективното участие на гражданското общество при планирането, управлението и вземането на решения може да бъде осъществено само при непрестанно стимулиране, повишена компетентност и финансов ангажимент от страна на дарителите и на държавите.

### **3.6 Институционална организация на ЧМК и на помощните ѝ органи**

С края на 15-годишния период на финансовата и техническа помощ от страна на ГЕФ – Програмата за развитие на ООН за функциониране на Комисията и подчинените ѝ органи, се появи необходимостта да се ревизира и преорганизира персонала и функционирането на Постоянния Секретариат, докато се покачва ефективността на Групите за съвет и на Оперативните центрове.

#### **3.6.1. Комисията**

Черноморската Комисия ще има проактивна роля за стимулиране на целите на СПД ОЧМ и подобряване на прозрачността на ЧМК.

#### **3.6.2. Постоянен Секретариат**

Укрепването на Постоянния Секретариат е от първостепенно значение за осъществяване на разпоредбите на Конвенцията и СПД ОЧМ. Черноморските държави считат за съществено да справянето с отговорностите и работния товар и ще осигурят подкрепа за да имат пълен състав и действащ на високо ниво Постоянен Секретариат:

#### **3.6.3. Групи за съвет и Оперативни центрове**

Договарящите страни ще подпомагат и укрепват и занапред институционалния капацитет на Групите за съвет и Оперативните центрове. Ролята на тези органи ще се анализира и при необходимост ще се подобри, за да се осигури ефективно внедряване на СПД и Конвенцията.

## **4. Юридически и институционални рамки за прилагането на СПД**

Една правна рамка ще направи възможно ефективното изпълнение на препоръките на СПД и на институционалната рамка за координиране и извеждане на съответните мандати за околна среда на Черноморските правителства и на функциите, делегирани тук на Черноморската Комисия.

### **4.1 Правна рамка**

Дейностите на крайбрежните страни в областта на опазване на околната среда на Черно море от замърсяване се регулират от Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване, нейните Протоколи и други съответни национални/ международни закони. Черноморските страни са обвързани и от международни споразумения и конвенции за околната среда. Много на брой са подписаните Конвенции и споразумения, които са ратифицирани от всичките шест държави, което представлява добра база за усъвършенстване на трансграничното сътрудничество. Международното/трансгранично сътрудничество е затвърдено и от дву/три-странните споразумения.

Република България, Румъния и Украйна са страни от Конвенцията за опазване на река Дунав, което очертава един цялостен правен инструмент за сътрудничество и управление на трансграничните води в басейна на река Дунав. Всички черноморски държави са членове на Организацията на Черноморското Икономическо Сътрудничество, където сътрудничеството е осигурено чрез Меморандум за разбирателство. Бидейки членове на Европейския съюз, България и Румъния са изразили нуждата за осигуряване на цялостното участие на Европейската Общност в ЧМК и въпросът ще бъде разгледан в съответствие със процедурите на Конвенцията.

Съществуват няколко регионални икономически организации, с които черноморските страни могат да сътрудничат за постигане на целите на СПД.

Очакват се промени на регионално ниво в настоящата правна рамка. Тези промени включват: ратифициране от страна на всичките шест държави на Протокола за съхранение на Биоразнообразието и ландшафта от 2003 г., приемане и ратифициране на Протокола за опазване на морската среда на Черно море от наземни източници и дейности, и на правно-обвързващия документ за Рибарството. В допълнение, СПД ОЧМ от 1996 г. е заменен с актуализиран СПД за ОЧМ от 2009 г., като продължение на политическите преговори и споразуменията между министрите. Прилагането на регионални (и по-мощабни международни) споразумения и стратегии в националното законодателство изисква създаването на национални управленчески структури, например Комитети за координация между министерствата.

С цел да укрепне и координира регионалното сътрудничество по отношение на трансграничните проблеми за химическото замърсяване, промените в местообитанието,

биоразнообразието и живите морски ресурси и еутрофикация, всичките шест крайбрежни държави ще положат усилия:

- Да постигнат споразумение по поправките на Букурещката Конвенция
- Да подпишат и ратифицират Протокола за Биоразнообразието от 2003 г. от страна на всички преговарящи страни по Букурещката Конвенция
- Да финализират и приемат Ревизирания Протокол за наземните източници и дейности LBSA
- Да финализират и представят за обсъждане и подписване правно-обвързващия документ по Рибарството
- Да се включат в други подобни глобални/регионални конвенции и да осъществят синхрон със съответни международни и регионални политики, където е приложимо.
- Да усъвършенстват изпълнението на съответните национални закони за околната среда

#### **4.2 Юридическа рамка**

Като продължение на споразумението на ниво Министри, националното прилагане на СПД ще бъде отговорност на правителствата на черноморските държави и координирането на неговото прилагане на регионално ниво ще бъде поверено на Комисията за опазване на Черно море от замърсяване.

Черноморските държави се договарят:

- Да учредят и/или укрепят Комитети, координиращи връзката между министерствата, за да гарантират интеграцията на целите на СПД в националните планове
- Да назначат/изберат под ръководството на Членовете на Черноморската Комисия Национални Фокусни Центрове (НФЦ), които да са отговорни за националната координация и да контролират изпълнението на СПД.
- Да разработят или да включат в съществуващите национални планове (Национални Планове за Действие за Черно море или Национални планове за действие за околната среда) действия в съответствие с целите, съгласувани на СПД за ОЧМ от 2009 г.
- Да осигурят необходимата експертна подкрепа на Групите за Съвет към Черноморската Комисия както сметат за необходимо. Ако е нужна допълнителна експертиза, да осигурят държавна подкрепа на фокусните центрове на Членовете на Черноморската Комисия
- Да определят националните институции, които да подават данни/информация към фокусните центрове на Черноморската Комисия и в следствие на Постоянния Секретариат на Черноморската Комисия; подадените данни/информация ще бъде утвърдена от Националния Фокусен Център и ще бъде под надзора на ЧМ Комисионер.

На регионално ниво изпълнението на СПД ще бъде координиран от Черноморската Комисия с помощта на Постоянния Секретариат на Черноморската Комисия, Групите за Съвет към Черноморската Комисия и Оперативните Центрове като принос в натура на черноморските държави. Допълнително финансиране за изпълнението на СПД трябва да се търси както от общественния сектор, така и от частния. Постоянният Секретариат ще трябва да поддържа тесни връзки с националните фокусни центрове, които трябва годишно да се отчитат на Черноморската Комисия за степента на изпълнение на СПД на национално ниво. В

изпълнение на изискванията на този документ се очаква Черноморската Комисия да работи като:

- Политически орган, който разработва регионалните стандарти за околната среда, подходите и методологиите, собствени ръководства и наредби/указания в помощ на мерките, наложени от други международни организации
- Надзорен орган, посветил се да гарантира пълното изпълнение на клаузите на СПД от страна на всички участници в Черноморския регион
- Регионален орган, отговорен за осигуряване на информация до заинтересованите страни по:
  - i) Състоянието/тенденциите на морската среда
  - ii) Ефикасността на мерките за опазване
  - iii) Общите инициативи и позиции, върху които могат да се изградят основите за сътрудничество и вземането на решения при други международни форуми

## **5. Финансиране на SAP**

### **5.1. Национално финансиране**

За осъществяването на Стратегическия план за действие за Черно море е особено важно стабилното финансиране. Местните парични средства, както държавни, така и частни ще останат основен източник за финансиране опазването на околната среда за страните на Черно море. Държавите активно трябва да доразвият Публично – Частни Партньорства (ПЧП) и други иновационни подходи за осигуряване на традиционно държавни услуги, като например управлението на водните ресурси или общинските инфраструктури за околната среда. Специфичните национални финансови ангажименти за изпълнение на СПД ОЧМ ще бъдат отразени в националните стратегически документи: Националните Планове за Действие за опазване на Черно море или Националните Планове за Действие по околната среда.

### **5.2. Международна помощ**

Има основателни причини за продължаване на международната финансова подкрепа за опазване на черноморската околната среда. Международната помощ все още играе важната роля на катализатор при цялостното регионално сътрудничество. Разширяването на ЕС в региона има голямо въздействие, което се проявява в създаването на нови възможности за по-добро управление на околната среда и достъпа до финансите за околната среда. Новият инструмент за Съседство и Партньорство на Европейския Съюз предоставя нови възможности за засилване на трансграничното сътрудничество и дава достъп до допълнителни финанси. Приоритетите и подходите на дарителите и на Международните Финансови Институции за региона на Черно Море се развиват усилено, откакто двустранните дарители прогресивно намаляват програмите си в зоната, докато от друга страна нараства подкрепата от страна на МФИ под формата на заеми. Като се вземе предвид този факт, от особено значение са укрепването и изграждането на възможности за развитие на проекта както на национално, така и на под-национално ниво, а така също и координацията с дарителите. Дарителите също имат напредък в координацията и стратегическите начини за съвместна дейност, например чрез различните дарителски инициативи на ЕС като например Организацията със Специална задача за Дунав и Черно море (ОСЗДЧМ). Едно от ключовите

предизвикателства в следващите години ще включва увеличаването и разпространяването на положителния опит на дарителите и Международните Финансови Институции от минали проекти, особено финансираните от ГЕФ Програма за Екосистемата на Черно море и Проект по Възстановяване на Екосистемата на Черно море.

## Приложение 1. Списък на абривиатурите

|                        |                                                                                                                         |
|------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>ОЦ</b>              | Оперативни центрове                                                                                                     |
| <b>ГС</b>              | Групи за Съвет                                                                                                          |
| <b>НДНТ</b>            | Най-добри налични техники                                                                                               |
| <b>НДСП</b>            | Най-добрите селскостопански практики                                                                                    |
| <b>НДПОС</b>           | Най-добрите практики по околна среда                                                                                    |
| <b>ПМИОЧМ</b>          | Програмата за Мониторинг на Информацията и Оценяване на Черно море                                                      |
| <b>ЧМ</b>              | Черно море                                                                                                              |
| <b>ЧМК</b>             | Черноморска Комисия или Комисия за опазване на Черно море от замърсяване                                                |
| <b>БХПО</b>            | Биохимична Потребност от Кислород                                                                                       |
| <b>ПОИМЧМ</b>          | Програма за оценка на информационния мониторинг за Черно море                                                           |
| <b>ЧМ</b>              | Черно море                                                                                                              |
| <b>ЧМК</b>             | Черноморска комисия                                                                                                     |
| <b>ПВЕЧМ</b>           | Проект по Възстановяване на Екосистемата на Черно море                                                                  |
| <b>СПД ЧМ</b>          | Стратегически План за Действие за Черно море                                                                            |
| <b>МК КУДОВУ</b>       | Международна Конвенция за Контрол и Управление на донесените отпадъчни води и утайки                                    |
| <b>КГО'92 Протокол</b> | 1992 г. г. Протокол към 1969 Международната Конвенция по Гражданската Отговорност за Щетите от замърсявания с петрол    |
| <b>ДС</b>              | Договарящи Страни                                                                                                       |
| <b>ОСЗДЧМ</b>          | Организация със Специална Задача за Дунав и Черно море                                                                  |
| <b>РНА</b>             | Разтворен Неорганичен                                                                                                   |
| <b>ООС</b>             | Оценка на Околната Среда                                                                                                |
| <b>ЕК</b>              | Европейската Комисия                                                                                                    |
| <b>ЦКЕС</b>            | Цели по Качеството на Екосистемата                                                                                      |
| <b>ОВОС</b>            | Оценка на въздействието на околната среда                                                                               |
| <b>ЕС</b>              | Европейският Съюз                                                                                                       |
| <b>ХВССО ООН</b>       | Хранително-вкусова и Селскостопанска Организация на ООН                                                                 |
| <b>ГСОС</b>            | Глобално съоръжение по околна среда                                                                                     |
| <b>ГИС</b>             | Географска Информационна Система                                                                                        |
| <b>ИУБЗ</b>            | Интегрирано Управление на Бреговата Зона                                                                                |
| <b>МФИ</b>             | Международни Финансови Институции                                                                                       |
| <b>ММО</b>             | Международна Морска Организация                                                                                         |
| <b>ИУРБ</b>            | Интегрирано Управление на Речните Басейни                                                                               |
| <b>МССП</b>            | Международен Съюз за Съхранение на Природата                                                                            |
| <b>ЗОД</b>             | Законово Обвързващ Документ                                                                                             |
| <b>НИД</b>             | Наземни Източници и Дейности                                                                                            |
| <b>МКПЗПС 73/78</b>    | Международна Конвенция за Предпазване от Замърсяването от Плавателни Съдове, 1973, както е изменен от протокола от 1978 |
| <b>ЖМР</b>             | Живи Морски Ресурси                                                                                                     |
| <b>МЗЗ</b>             | Морска Защитена Зона                                                                                                    |
| <b>N</b>               | Азот                                                                                                                    |

|                         |                                                                      |
|-------------------------|----------------------------------------------------------------------|
| <b>НПО</b>              | Неправителствена Организация                                         |
| <b>СЗШ</b>              | СевероЗападен Шелф                                                   |
| <b>P</b>                | Фосфор                                                               |
| <b>ЗЗ</b>               | Защитена Зона                                                        |
| <b>ПХБ</b>              | Полихлорирани Бифенили                                               |
| <b>PO<sub>4</sub>-P</b> | Ортофосфатит и Общ фосфор                                            |
| <b>ПОЗ</b>              | Постоянни органични замърсители                                      |
| <b>ПС</b>               | Постоянен Секретариат на Черноморската Комисия                       |
| <b>ГК/КК</b>            | Гаранция за Качеството/Контрол върху Качеството                      |
| <b>УРБ</b>              | Управление на Речните Басейни                                        |
| <b>СООС</b>             | Стратегическа Оценка на Околната Среда                               |
| <b>ТДА</b>              | Трансграничен Диагностичен Анализ                                    |
| <b>ПРООН</b>            | Програмата за развитие на ООН                                        |
| <b>ППГОВ</b>            | Планове за Пречистване на Градски Отпадъчни Води                     |
| <b>ИСПЗПС</b>           | Информационна Система за Петролното Замърсяване от Плавателни Съдове |
| <b>ПСОВ</b>             | Пречиствателна станция за отпадъчни води                             |
| <b>СПОВ</b>             | Съоръжения за Пречистване на Отпадъчните Води                        |

## Приложение 2. Кратък речник на термините

|                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|----------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Най-добрата възможна техника</b>                      | Последният стадий на развитие на процесите (настоящият), средствата или методи за действие, които показват практическата природо-съобразност на дадена мярка за ограничаващите емисии и отпадъчни води. „Техниката” включва както използваната технология, така и начина, по който е направена, построена, поддържана, функционираща и демонтирана инсталацията.            |
| <b>Най-добрата селскостопанска Практика</b>              | Практика минимизираща риска от предизвикване на замърсяване докато се съхраняват природните ресурси и позволяващо икономическото селско стопанство да продължи                                                                                                                                                                                                              |
| <b>Най-добрата Екологична Практика</b>                   | Практика минимизираща риска от замърсяване на околната среда                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>Биохимична потребност от кислород (5-дневен тест)</b> | Количеството кислород, използвано при биохимичното окисляване от единица количество вода при дадена температура в продължение на 5 дни. БПК е индекс за степента на органична замърсеност на водата.                                                                                                                                                                        |
| <b>Анализ на причините</b>                               | Анализ на преките, съществените и основните причини довели до появата на проблем в околната среда.                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>Чиста технология</b>                                  | Богато разнообразие на продукти, услуги и процеси, които използват възобновяеми материали и енергийни източници, драстично намаляват използването на природни ресурси и спират или премахват замърсяването и отпадъчните води.                                                                                                                                              |
| <b>Крайбрежна зона</b>                                   | Тази част от сушата, която е засегната от близостта до морето и тази част от морето, която е засегната от близостта до земята до степен, при която човешките действията на сушата имат измеримо влияние върху химията на водата и морската екология.                                                                                                                        |
| <b>Разтворен неорганичен Азот</b>                        | РНА е сбора от концентрациите на нитрат и амониак. Азотът (в различните му форми) е основна храна за растенията.                                                                                                                                                                                                                                                            |
| <b>Инициатива за Добросъседство и Партньорство в ЕО</b>  | ИДП Финансов инструмент за осигуряване на помощ от страна на ЕС до Източна Европа, Южен Кавказ и Южните Средиземноморски държави от 1ви януари 2007 г.. Той заменя инструментите на партньорство между Европа и Средиземноморските страни и Техническата помощ за общността от независими държави.                                                                          |
| <b>Инициатива Дунавска Комисия – Черно море DABLAS</b>   | ИДКЧМ - обединява представители на страните в региона, Международната Комисия за опазване на река Дунав (МКОРД), Черноморската Комисия, Международните Финансови Институции (МФИ), ЕК, заинтересованите държави-членки на ЕС, други двустранни дарители и други регионални/международни организации със съответни функции. Секретариатът на Специалната Организация влиза в |

състава на ГД Околна Среда на Европейската Комисия.

**Цел по Качеството на  
Екологията**

Желаната степен на качеството на екологията, която се отнася до съответните предопределени нива.

**Екосистемен Подход**

Екосистемният подход е първоначалната рамка за действие по Конвенцията по Биологическото разнообразие. Той представлява стратегия за интегрирано управление на земята, водата и живите ресурси, което стимулира съхранението и целесъобразното използване. Екосистемният подход отчита, че хората са един от съставните компоненти на много екосистеми. Описанието на екосистемния подход, оперативното ръководство и препоръките по приложението бяха одобрени от Петата среща на Конференцията на Страните от Конвенцията на Биологичното разнообразие (решение V/6). Всичките шест Черноморски държави са страни от КБР.

**Еутрофикация**

Прекомерни хранителни концентрации във водата, обикновено причинени от хранителни емисии (животински отпадъци, торове, канални води и др.) от земята, които водят до буен растеж на растенията (фитопланктон и макрофити/макроводорасли). Разлагането на растенията намалява наличността на кислород, което довежда до смърт при животните.

**Интегрираното  
Управление на  
крайбрежна зона**

Интегрираното управление на крайбрежна зона (УИКЗ) е динамичен, многодисциплинарен и повтарящ се процес за стимулиране на природо-съобразното управление на крайбрежните зони. Той включва пълен цикъл на събиране на информацията, планиране (в най-общ смисъл), вземане на решения, управление и мониторинг на изпълнението. УИКЗ използва информираното участие и сътрудничество на всички заинтересовани страни в дадена крайбрежна зона, за да прецени социалните цели в дадена крайбрежна зона и да предприеме действия по изпълнението на тези цели. УИКЗ се стреми за един продължителен период да балансира целите, свързани с околната среда, икономиката, социалната сфера, културата и отдиха, всички те в рамките, зададени от природната динамика.

**Интегрирано  
Управление на Речните  
Басейни**

Холистичен подход, разглеждащ като допълнение към качеството на реките, езерата, междинните води, крайбрежните води и подпочвените води, налягането вътре в басейна, което може да доведе до влошаване или да породри риск за водата и нейната екология. Необходимо е по-добро разбиране на налягането и неговото въздействие върху водата и отклика на

водните системи, както и съвместно планиране и вземане на решение в сътрудничество с всички заинтересовани за речните басейни страни.

#### **Лондонски Протокол**

Лондонският Протокол беше одобрен през 1996 г. за да актуализира "Конвенцията по Опазване от Морски Замърсявания чрез Сметища за отпадъците и друго 1972", "Лондонската Конвенция" и, в последствие да я замени. Според Протокола всички сметища са забранени, с изключение на вероятно приемливите отпадъци в така наречения "реверсен списък". Протоколът влезе в сила на 24 март 2006 г.

#### **Морска Защитена Зона**

Зона от морето (или брега) специално определена за защита и съхранение на биологичното разнообразие и на националните и характерните културни ресурси, и управлявана чрез средствата на закона и други ефективни начини.

#### **МАРПОЛ 73/78**

Международна Конвенция за опазване от замърсяване от плавателните съдове, 1973, изменена от Протокола от 1978 за който се отнася настоящето.

#### **Поли Хлорирани Бифенили**

ПХБ включват много различни химикали (сродни), които се проявяват в различни форми, включително и петролни течности, плътни и твърди смоли. ПХБ са органохлорини, които са били произвеждани до средата на '80-те, след което те са били забранени поради тяхната токсичност и продължителност на действие. Те са мастно разтворими, така че се биоакмулират в животинските тъкани. Подлагането на ПХБ може за постоянно да увреди нервната, възпроизводителната и имунната системи на човешкото тяло. Те са потенциални канцерогенни вещества. Отлагането на отпадъци, съдържащи ПХБ се регулира от Базелската Конвенция.

#### **Полициклични ароматни въглеводороди**

ПАВ са голям брой естествено възникващи и произведени от човека химикали. Те са неразтворими във вода, но се разтварят лесно във мазни и петролни среди. Добре известни ПАВ включват съставките бензопирен, флуорантен, нафталин и антрацен.

#### **Постоянни Органични Замърсители**

ПОЗ са химикали, които имат дълго време контакт с околната среда, акумулират се в масните клетки на живите организми и са токсични за хората и дивата природа. Терминът включва химикали като ДДТ, хлордин, и ендрин, диоксини и фурани, и много други. Стокхолмската Конвенция е глобален договор за опазване на човешкото здраве и околната среда от

|                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Предпазен принцип</b>                 | <p>постоянни органични замърсители (ПОЗ). При прилагането на Конвенцията, правителствата се съгласиха да предприемат мерки за отстраняване или намаляване на отделянето на ПОЗ в околната среда. Ръководните рамка за вземане на решения, която предвижда как действия биха могли да засегнат околната среда и здравето на бъдещите поколения. Принципът подчертава участието на обществеността и на сътрудничеството на заинтересованите страни в дългосрочни екологични здравни и екологични политики и програми. Предпазния принцип обхваща пет първични компонента:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Съществува задължение, за да проучат пълния спектър от възможности, включително бездействие.</li> <li>2. Правителството, бизнеса, обществени групи, както и широката общественост, да споделят тази отговорност за предвиждащи действия.</li> <li>3. Право на знание от страна на обществените групи. Тежестта да предоставя тази информация принадлежи на защитника, а не на широката общественост.</li> <li>4. Пълно отчитане на разходите. Кратко- и дългосрочните времеви прагове следва да се отчитат при взимане на решения.</li> <li>5. Решенията следва да са прозрачни, с участие, демократични и информирани чрез най-добрата налична независима наука.</li> </ol> |
| <b>Принцип Замърсителя Плаща</b>         | <p>Правен принцип на околната среда, според който замърсяващите страни плащат за вредата, направена от техните действия към околната среда.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Принцип на превантивното действие</b> | <p>Правен принцип на околната среда, изискващ превенция на вредата върху околната среда, със задължение за намаляване, ограничаване или контролиране на дейностите, които могат да причинят или да рискуват причиняването на вреда</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <b>Стратегически План за Действие</b>    | <p>Регионален стратегически план за мерките, с които се цели да се предприеме енергична работа по основните проблеми на околната среда на трансграничните води.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>Природо-съобразно земеделие</b>       | <p>Възможността да отглеждаме храна неограничено без да причиняваме непоправими щети на здравето на екосистемата. Два ключови въпроса са биофизични (дългосрочните резултати от практики върху почвите и решаващите за продуктивността при културите процеси) и социо-икономически (дългосрочната възможност земеделците да получат резултати и да управляват ресурсите, такива като труда например).</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>Устойчиво Развитие</b>                | <p>Устойчивото развитие е социално-екологичен процес,</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

който се характеризира с удовлетворяване на човешките потребности и същевременно запазване на качеството на природната околна среда.

**Трансграничен  
Диагностичен Анализ**

Преценка, чрез която въпросите на околната среда на водата и проблемите на даден регион се определят и количествено, анализират се причините и се оценява тяхното въздействие.

### **Приложение 3. Матрици на целите по качеството на Екосистемата**

Всяка цел за качеството на екологичната система се състои от много на брой по-малки цели на управление в кратко-, средно- и дългосрочен план, които са отправени към основните причини за състоянието на засегнатите зони. За намесите на регионално ниво Черноморските държави и международните партньори трябва да работят съвместно за осъществяване на необходимите етапи за изпълнение на намесата. Допълнителните интервенции на национално ниво ще бъдат отговорност на самите държави. Целите за доброто състояние на екологичната система и по-малките съставни цели са дадени по-долу, като са включени и резултатите, срока за прилагане, правните, необходимите институционални и стратегически реформи, индикаторите за успех, приоритетите и несигурните въпроси. Струва си да се отбележи че, що се отнася до екосистемния подход, управленските цели от 2 до 10 да препоръки направени към компетентните власт по управление на улова.

ЦКЕС 1: Запазване на живите морски ресурси за търговски цели.

ЦКЕС 1a: Природосъобразно използване на рибата и на другите живи морски ресурси за търговски цели.

| Цели на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                   | Срок за изпълнение        | Необходими закони, институционални или политически реформи   | Индикатори за успех                                                                                                                                                                             | Относителен приоритет: висок, среден или нисък | Под въпрос                                                                                                        |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|--------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Политика/законодателство</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                      |                           |                                                              |                                                                                                                                                                                                 |                                                |                                                                                                                   |
| <b>(1). Приемане и осъществяване на Регионално Споразумение за Рибното Управление и Опазването на Живите Морски Ресурси</b><br><br><b>Краткосрочна цел</b><br>Въвеждане на квотен режим за калкана и други дълбоководни налични риби<br><br><b>Средносрочна цел</b><br>Създаване на сателитна система за наблюдение и контрол на риболова в открито море | Видовете да се управляват по природо-съобразен начин<br><br>Управление на състоянието на рибните наличности по природо-съобразен начин<br><br>Контрол върху плавателните съдове през забранения сезон и опазване на забранените зони | 5 години<br><br>10 години | ЗОД за риболова, приет във всички Черноморски държави        | Регионално споразумение за управлението на риболова подписано и приложено.<br><br>Нарастване на биомасата на наличните дълбоководни риби с 30%<br><br>Край на незаконния риболов в открито море | Висок                                          | Позицията на ЕК от името на България и Румъния                                                                    |
| <b>Мониторинг и оценка</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                      |                           |                                                              |                                                                                                                                                                                                 |                                                |                                                                                                                   |
| <b>(2). Хармонизиране и подобряване на методологиите за съпоставка на статистическите данни за риболова и за оценка на рибните наличности на</b>                                                                                                                                                                                                         | По-доброто познаване на състоянието и варирането на използваните видове;<br><br>Ефективен                                                                                                                                            |                           | Приемане на национални изисквания за събиране и боравене със |                                                                                                                                                                                                 | Висок                                          | Политическа воля да се изгради единна обща система<br>Различия в научните среди<br><br>Конфликт на интереси между |

| Цели на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                              | Срок за изпълнение                                    | Необходими закони, институционални или политически реформи | Индикатори за успех                                                                                                                                                                                                                                                                  | Относителен приоритет: висок, среден или нисък | Под въпрос              |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|-------------------------|
| <p><b>регионално ниво</b></p> <p><b>Краткосрочна цел</b><br/>Одобряване на методологии за оценка на наличността на всички дълбоководни риби, хамсия и цаца</p> <p>Методологии, одобрени от всичките 6 държави за подобро оценяване на отделните видове риби и на общия изваден улов</p> <p><b>Средносрочна цели</b><br/>Съставяне на периодична, и където е приложимо, хармонизирана оценка за наличието на всички важни за търговията риби</p> <p>Отчитане на по-обхватна статистика по извадения улов в Черноморската Комисия и ХВССО ООН</p> | <p>контрол/подобнена статистическа система за събиране на данни</p> <p>Разработени и одобрени от всичките 6 държави подобри методологии</p> <p>Разширено събиране на данните за риболова, отчета и оценката</p> | <p>3-4 години</p> <p>5-6 години</p> <p>5-6 години</p> | <p>статистиката по риболова</p>                            | <p>Разработените и приети от всичките 6 държави методологии за хармонизирани оценки на наличността да заработят и да се изготвя подобрената статистика за всичката извадената уловена риба</p> <p>Отчета на подобрените статистически данни до Черноморската Комисия и ХВССО ООН</p> |                                                | заинтересованите страни |
| <b>Повишаване на компетентността на регулаторните/изпълнителните органи</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                 |                                                       |                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                |                         |
| <b>(3). Повишаване на компетентността на</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Подобрено опазване на живите морски източници                                                                                                                                                                   | 1 – 5 години                                          | Да                                                         | Броят наети на работа за изпълнителни дейности                                                                                                                                                                                                                                       | Среден                                         | Политическо желание     |

| Цели на управление                                             | Очаквани резултати | Срок за изпълнение | Необходими закони, институционални или политически реформи | Индикатори за успех                                                                                                              | Относителен приоритет: висок, среден или нисък | Под въпрос  |
|----------------------------------------------------------------|--------------------|--------------------|------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|-------------|
| регулаторните органи, отговорни за управлението на рибарството |                    |                    |                                                            | Броят на издадените разрешителни/лицензи<br>Броят на извършените проверки<br>Броят такси/приложени мерки/взети за несъответствие |                                                | Финансиране |

ЦКЕС **1b**: Подновяване/възстановяване наличието на живи морски ресурси за търговски цели.

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                             | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                                                   | Срок за изпълнение                                       | Необходим и законови, институционални и политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Управление, Политика и Законодателство</b>                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                          |                                                             |                                                                                                     |                                                 |                                                                                                                                            |
| <b>(4). Подобрена регионално-одобрена система, която да съответства на усилията за наличност на риби</b>                                                                                                                                                                                      | Общи периоди на забрана/условия за общи наличности и мигриращи;<br><br>Хармонизиран научен подход и стандартизирани законови наредби                                                                                                                                 | 3-6 години                                               | Да                                                          | Виж ЦКЕС 1a, Цел (2)<br><br>Виж ЦКЕС 1a, Цел (1)                                                    | Висок                                           | Политическа воля за създаване на обща система<br><br>Различия при научните среди<br><br>Конфликт на интереси между заинтересованите страни |
| <b>(5). Забрана на действащите техниките на риболов, които не са предназначени (очевидно с мрежи и дънен риболов)</b><br><br><b>Краткосрочна цел</b><br>Разработване на проекто-документ, включващ регионално общоприето подробно определение за неприродо-съобразни риболовни принадлежности | Опазване на дълбоководната среда (подобрен местообитание за размножаване на дълбоководните риби и безгръбначните)<br><br>Забрана на неприродо-съобразните практики в риболова<br><br>Разработен проект на споразумението<br><br>Споразумението прието и ратифицирано | <br><br><br><br><br><br><br>3 години<br><br><br>6 години | Да                                                          | <br><br><br><br><br><br><br>Проект на документа<br><br><br><br>Документ, подписан от всички държави | Висок / Среден                                  | Ефективен Контрол<br><br>Интерес на заинтересованите страни                                                                                |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                   | Очаквани резултати                                                                                                                                                   | Срок за изпълнение | Необходими законови, институционални и политически реформи                    | Индикатори за успеха                                                                     | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                              |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|-------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|---------------------------------------------------------|
| <p><b>Средно/дългосрочни цели</b></p> <p>Споразумението подписано и ратифицирано</p> <p>Оценена ефективността от забраната</p>                                                                                                                                                      | <p>Обзор на известните повлияни зони, за да се оцени възстановяването</p>                                                                                            | <p>10+ години</p>  |                                                                               | <p>Брой/обхват на финансиране и извършен обзор</p>                                       |                                                 |                                                         |
| <p><b>(6). Въвеждане на инструменти, включително управленчески, икономически и законови, за гарантиране на повишеното възпроизводство от безвредни за околната среда морски аквакултури (местни и несвойствени за района видове) с цел да се намалят усилията при риболова.</b></p> | <p>Намалени усилия за риболов при живите природни ресурси</p> <p>Повишено възпроизводство от морските аквакултури – оценка на въздействието върху околната среда</p> | <p>5 години</p>    | <p>Политически и реформи за стимулиране/ подкрепа на съответните дейности</p> | <p>Значително увеличено възпроизводство от безвредната за морската среда аквакултура</p> | <p>Висок / Среден</p>                           | <p>Отрицателен ефект на аквакултурата върху средата</p> |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Очаквани резултати                                                                        | Срок за изпълнение              | Необходим и законови, институционални и политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                    | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|-------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>(7). Разработване на наредби за намаляване степента на случайния улов</b></p> <p><b>Краткосрочна цел</b><br/>Установяване на регионално одобрена минимално разрешена дължина на рибата за търговски цели и минимален размер на мрежата за целевия улов</p> <p><b>Средносрочна цел</b><br/>Строго прилагане на наредбите</p> | Ниски нива на случаен улов/изхвърляне; Въвеждане на подбор на риболовните принадлежности. | <p>3 години</p> <p>7 години</p> | Да                                                          | <p>Малки или незначителни количества на случаен улов</p> <p>Създадено споразумение</p> <p>Предприетите проверки за брой на плователни съдове</p> <p>Биомаса на наложеното бракуване</p> | Висок / Среден                                  | Случайният улов е тясно свързан с размера на мрежата. Мрежите с малки размери са нужни за малки риби, такива като хамсия и цаца, изваждането на брега на които е определено турско. Следователно са необходими действия за значителна промяна в управлението на рибарството в Турция. |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                            | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                             | Срок за изпълнение              | Необходим и законови, институционални и политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                                                                                  |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|-------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>(8). Създаване и осъществяване на мерки за увеличаване на зарибяването</b></p> <p><b>Краткосрочна цели</b><br/>Определяне и въвеждане на забранени зони за производство</p> <p>Установяване и въвеждане на забранени сезони за дълбоководните риби</p> | <p>Подходящо управление на използването на наличните риби</p> <p>Въвеждане на забранени зони за производство</p> <p>Въвеждане на забранени сезони за калкан и други дълбоководни риби</p>                                      | <p>4 години</p> <p>4 години</p> | Да                                                          | <p>Мерки създадени и приети от всички държави</p> <p>Увеличаване наличието на млади риби</p> <p>Забранени зони - Рибарници</p> <p>Въвеждане на забранени сезони</p> | Среден                                          | Създаване на гъвкав подход за въвеждане на забранени сезони и забранени зони                                                                                                                                                |
| <p><b>(9). Свеждане до минимум на мистичния риболов с бракувани, изоставени или изгубени, фиксирани или плаващи мрежи, включително тези, които се използват при незаконни/нерегламентирани рибарски дейности</b></p>                                         | <p>Допълнение към проекта на ЗОД по рибарство, определящ националните изпълнителни агенции, отговорни за събирането и изхвърлянето на изоставени риболовни принадлежности и където е подходящо – наказване на нарушителите</p> | 5-10 години                     | Да                                                          | <p>Съставен проект на допълнението.</p> <p>Допълнението одобрено и ратифицирано от всичките 6 държави</p> <p>Брой/дължина/размери на върнатите бракувани мрежи</p>  | Среден                                          | Това е още по-сложно за приемане от ЗОД по Рибарство. Поради което, е предложено като допълнение към този документ, след като вече е прието. Зависи от първоначалното подписване и ратифициране на проекта ЗОД по Рибарство |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Очаквани резултати                                                                                                              | Срок за изпълнение                       | Необходими законови, институционални или политически реформи              | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                               | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| <b>Мониторинг</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                 |                                          |                                                                           |                                                                                                                                                                                                    |                                                 |                                                                 |
| <b>(10). Разработване и внедряване на мерки за определяне на състоянието на популациите от морски живи ресурси</b><br><br><b>Краткосрочна цел</b><br>Разработване и приемане на схема на ниво Комисия, включително подробна методология<br><br><b>Средносрочна цел</b><br>Необработени данни за оценката, докладвани на Постоянния Секретариат на ЧМК от всички държави | Подходящо управление на морските ресурси<br><br><br>Съставен документ и прието споразумение<br><br><br>Направена годишна оценка | <br><br><br>2 години<br><br><br>7 години | Стратегия в някои държави за гарантиране събирането на необходимите данни | <br><br><br>Установяване на регионално приета система от индикатори<br><br><br>Първата оценка, направена от Черноморската Комисия въз основа на необработените данни, подадени от отделните страни | Среден                                          | Съгласие по схемата от страна на националната гилдия на учените |

**ЦКЕС 2: Опазване на Разнообразието и Местообитанието на Черно море**

**ЦКЕС 2а: Намаляване на риска от изчезване на застрашените видове**

| Цел на управление                      | Очаквани резултати | Срок за изпълнение | Необходими закони, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос |
|----------------------------------------|--------------------|--------------------|------------------------------------------------------------|----------------------|-------------------------------------------------|------------|
| Управление, Политика и Законодателство |                    |                    |                                                            |                      |                                                 |            |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Срок за изпълнение                                               | Необходим и законови, институционални или политически реформи                     | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                       |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|--------------------------------------------------|
| <p><b>(11). Финализиране и приемане на регионалния СПД за Биоразнообразието на Черно море и извършване на 5 периодични регионални оценки на списъка на състоянието по опазването на застрашените крайбрежните и морски видове, както и списък важните местообитания за тези видове</b></p> <p><b>Краткосрочна цели</b><br/>Финализиран регионален СПД за Биоразнообразието на Черно море и приет от всичките шест държави</p> <p><b>Средносрочна цел</b><br/>Червеният списък на видове в Приложение 2 на актуализиран на 4 години</p> <p><b>Дългосрочна цел</b><br/>Червеният списък актуализиран на 12 години, и т.н.</p> | <p>Финализирана и приета регионална стратегия за Биоразнообразието</p> <p>Разработване на Националните планове</p> <p>Периодично актуализиране на Червения списък на видовете и списъка на важните местообитания</p> <p>На уеб страницата на ЧМ Комисия в електронен вид актуализирана Книга с данните за видовете от Червения списък</p> | <p>5 години</p> <p>2 години</p> <p>7 години</p> <p>12 години</p> | <p>Отражение в националната политика на регионалния СПД за биоразнообразието,</p> | <p>Одобрен СПД за Биоразнообразието на Черно море</p> <p>Намален брой на застрашените видове и увеличаване на тяхното разпространение.</p> <p>Червеният списък на видовете и Червената електронна книга с данни за ЧМ, актуализирани на всеки 5 години</p> <p>Броят на видовете, преценени според критерия на МИОП, категории и регионални указания</p> | Висок                                           | Регионалното Споразумение може да не се подписва |

| Цел на управление                                                                                                                                             | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                          | Срок за изпълнение | Необходими законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                      |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|--------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>(12). Всичките шест ЧМ държави да приемат регионален план за опазване на застрашените животни в Черно море и да разработят национален план за действие</b> | <p>Регионално проучване. Оценка на видовете изискващи план за опазване.</p> <p>Разработване на мрежи с усукани въжета, мрежи за случаен улов и мрежи за МЗЗ с необходимите качества за опазване на бозайници от семейството на китовите</p> | 5-10 години        | Да                                                           | <p>Регионалният План е одобрен от ЧМК</p> <p>Разработени Национални Планове</p> <p>Разработени мрежи</p> <p>Изобилие от застрашени видове, оценяване на разпространението и заплахите</p> <p>Установяване на защитени национални и трансгранични морски зони;</p> <p>Разработена методология за значително намаляване на случайния улов</p> | Среден                                          | <p>Политическо приемане</p> <p>Наличност на необходимите фондове за осъществяването му във всяка ЧМ държава</p> |
| <b>Промени в климата</b>                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                             |                    |                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                 |                                                                                                                 |

| Цел на управление                                                                                                                                                       | Очаквани резултати                                                | Срок за изпълнение | Необходим и законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                              | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|--------------------|---------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>(13). Предприемане на задълбочено проучване на влиянието на промените в климата върху екосистемата на Черно море и устойчиво развитие на крайбрежните популации.</b> | Повишаване на компетентността по влиянието на промените в климата | 3-5 години         | Не                                                            | Обстойно проучване на последиците от промяната на климата в региона на Черно море | Среден / Нисък                                  | Възможности за адресиране на причините за промяната на климата, са залегнали в разработването на националните програми и мултинационалните споразумения, като например Рамковата Конвенция на ООН по Промяната на Климата (включваща Киото Протокола)<br><br>Различия в научните среди |

**ЦКЕС 26: Опазване на крайбрежния и морски местообитание и природа**

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Срок за изпълнение                | Необходим и законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                             | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                      |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|---------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-------------------------------------------------|
| <b>Управление, Политика и Законодателство</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                   |                                                               |                                                                  |                                                 |                                                 |
| <p><b>(14). Отчитане на необходимостта от създаване на нови и разширяване на съществуващите защитени зони, включвайки, където е необходимо, и трансгранични зони в съзвучие с съответните черноморски страни, със специално внимание към морските защитени зони</b></p> <p><b>Краткосрочна цел</b><br/>Да се разработи хармонизиран подход за идентификация на защитените зони на Черно море</p> <p><b>Средносрочна цел</b><br/>Да се направи списък с препоръчаните защитени крайбрежни/морски зони</p> | <p>Достатъчен брой, размер и мрежа от крайбрежни и морски защитени зони в Черно море, за да се гарантира съхраняването на природните екосистеми и процеси, осигуряващи продължителна връзка между зоните</p> <p>Разработена методология за идентификация, охарактеризиране и оценка на зоните от голямо регионално значение (потенциално защитни зони)</p> <p>Списък на зоните, препоръчани за определяне като защитени.</p> | <p>5 години</p> <p>5-7 години</p> | Да                                                            | Повишен брой и обща площ на морските и крайбрежни защитени зони: | Висок                                           | <p>Финансиране</p> <p>Политическо одобрение</p> |
| <b>(15). По-пълно отчитане и</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Общо разбиране на това                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                   | Да                                                            | Брой стратегии, планове или                                      | Висок /                                         | Политическо одобрение                           |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                               | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                                                                | Срок за изпълнение                | Необходими законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|--------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>прилагане на интегрираните принципи на управление на крайбрежната зона</b></p> <p><b>Краткосрочна цел</b><br/>Разработване на указания за ИУКЗ,</p> <p><b>Дългосрочна цел</b><br/>Преработване на земните очертания на крайбрежните зони (национално)</p> | <p>какво е ИУКЗ и как да се прилага</p> <p>Ясните граници на крайбрежните зони премахват колебанието относно отговорностите</p> <p>Приемането, че съхраняването на крайбрежния местообитание и видовете са с еднакво практическо значение за социално-икономическото развитие</p> | <p>5 години</p> <p>10+ години</p> |                                                              | <p>законодателни актове, касаещи крайбрежието, където се отразяват принципите на ИУКЗ</p> <p>Регионалните ИУКЗ за ЧМ написани и приети</p> <p>Регионалната Декларация на ИУКЗ подписана от всички държави</p> <p>Очертанията на крайбрежната зона направени във всички ЧМ държави</p> <p>Националните карти на границите на крайбрежната зона достъпни в GIS формат</p> | Среден                                          | Финансови ограничения                                                          |
| <b>(16). Разработване и разпространение на информацията, обучението и</b>                                                                                                                                                                                       | По-голяма осведоменост на заинтересованите страни по отношение на                                                                                                                                                                                                                 |                                   | Не                                                           | Броят на направените и разпространени публикации                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Среден                                          | Готовността и желанието на съществуващите институции да интегрират обучение по |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                   | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                                                              | Срок за изпълнение                    | Необходими законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                             | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|--------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>образователните материали на националния език по ИУКЗ, отнасящи се до опазване на крайбрежното биоразнообразие</b></p> <p><b>Краткосрочна цел</b><br/>Направени и разпространени образователни материали</p> <p><b>Средносрочна цел</b><br/>Проведени национални обучения</p> | <p>предимствата на ИУКЗ и опазването на крайбрежното биоразнообразие</p>                                                                                                                                                                                                        | <p>1 – 3 години</p> <p>3-6 години</p> |                                                              | <p>Броят на проведените семинари</p>                                                                                                                                                                                                                                             |                                                 | <p>ИУКЗ в учебните си програми</p> <p>Подкрепата на Министерствата на образованието</p> <p>Политическо одобрение</p> |
| <p><b>(17). Процедури по регионалното хармонизиране на становище за околна среда , Оценка на въздействието на околната среда и Стратегическата оценка на околната среда</b></p>                                                                                                     | <p>Ревизия на предварителните планове/програми с неприемливи последици за крайбрежното биоразнообразие</p> <p>Пространствени планове, балансиращи различното използване на крайбрежието, включващи запазване на биоразнообразието по един безпристрастен и справедлив начин</p> |                                       | <p>Да</p>                                                    | <p>НОС/ОВОС/ЕЕА процедури за региона на Черно море</p> <p>Брой извършени проучвания на ОВОС и ЕЕА в съответствие с регионалните указания/националното законодателство</p> <p>Изготвяне на хармонизиран документ с указания и одобрението му от всичките 6 крайбрежни държави</p> | <p>Среден</p>                                   | <p>Прилагане</p> <p>Финансови ограничения</p>                                                                        |
| <b>Краткосрочна цел</b>                                                                                                                                                                                                                                                             | Споразумение по списъка                                                                                                                                                                                                                                                         | 3 години                              |                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                 |                                                                                                                      |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Очаквани резултати                                                                     | Срок за изпълнение                  | Необходими законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                  | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                                                                   |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|--------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Разработване и приемане на документ ръководство от ЧМК</p> <p><b>Средносрочна цел</b><br/>Хармонизиране и/или<br/>Хармонизиране и/или<br/>въвеждане на национално<br/>НОС/ОВОС/ЕЕА<br/>законодателство във всичките<br/>шест държави</p>                                                                                                                     | <p>с индикаторите на оценяването</p> <p>Споразумение по методологията на оценяване</p> | 7 години                            |                                                              | Разработване/адаптиране на националното Законодателство съобразно регионалния документ с указания                                     |                                                 |                                                                                                                                                                                                              |
| <p><b>(18). Изменение на националната стратегия за отпадъци и националните планове за управление на крайбрежната зона с цел свеждане до минимум на морските отпадъци</b></p> <p><b>Краткосрочна цел</b><br/>Приемане на поправки в националната стратегия, където е необходимо</p> <p><b>Средносрочна цели</b><br/>Премахване на неконтролираните/незаконни</p> | <p>Намаляване на постъпилите от земята твърди отпадъци в морската среда</p>            | <p>1-3 години</p> <p>3-6 години</p> | Ако не в политиката, то поне промяна в стратегията           | <p>Поправките включени в националните стратегии</p> <p>Брой премахнати незаконни крайбрежни сметища</p> <p>Промени в стратегиите,</p> | Среден                                          | <p>Много трудно е да се изчислят разходите.</p> <p>Национални стратегии за отпадъците съществуват, но не е ясно дали планове за управление на крайбрежната зона съществуват за всички крайбрежни региони</p> |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                           | Очаквани резултати                                                                                                                      | Срок за изпълнение | Необходими законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                     | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                               |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|--------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>речни и крайбрежни сметища</p> <p>Преместване на общинските сметища от крайбрежната зона, засилване на отговорността за незаконните сметища (морски и териториални Поправки в националните стратегии, включени в планове за управление на местните, крайбрежните и свлачищни места.)</p> |                                                                                                                                         | 3-10 години        |                                                              | <p>включени в планове за управление на националното/местно крайбрежие</p> <p>Преработени оперативни планове при регулирани речни/крайбрежни свлачища, за намаляване постъпването на твърди отпадъци в реките или директно в Черно море</p>               |                                                 |                                                                                                          |
| (19). Разработване на методологии за регионален и национален мониторинг на морските отпадъци и за оценяване, основано на общи подходи на проучване, критерии за оценка и изисквания при отчета                                                                                              | Подобряване на количественото определение за морски отпадъци и идентификация на източниците, позволяващи даване под съд на нарушителите | 1-6 години         | Да, стратегия поне                                           | <p>Регионални указания, направени и разпространени от ЧМК.</p> <p>Разработени национални програми, финансирани от фондове и действащи</p> <p>Резултати, отчетени пред ЧМК за обединяването в рамките на базата данни за регионалните морски отпадъци</p> | Среден                                          | Вероятно е необходимо мащабно включване на НПО /доброволци, за да се предотврати повишаването на разходи |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                | Очаквани резултати                                                                                                                                                                        | Срок за изпълнение                | Необходим и законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                      | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                      |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|---------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>(20). Стимулиране/разработване на инвестиционни проекти в рамките на националните стратегии/местните планове за проектирането, изграждането и инсталирането на нови съоръжения за рециклиране на твърди отпадъци и заводи за изгаряне, в съответствие с наредбите на НЗНТ</b> | Подобрено рециклиране/ изгаряне на твърдите отпадъци, водещо до намаляване на твърдите отпадъци за изхвърляне на сметищата и намалени атмосферни емисии от пещите за изгаряне на отпадъци | 15+ години непрестанно подобрение |                                                               | Брой разработени проекти<br><br>Брой финансирани проекти<br><br>Брой завършени проекти                                                                                                    | Среден                                          | Необходимо е проектите да бъдат с ниски разходи и “благонадеждни за банките”                                                    |
| <b>Мониторинг</b>                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                           |                                   |                                                               |                                                                                                                                                                                           |                                                 |                                                                                                                                 |
| <b>(21). Контролиране и улесняване на прилагането на национално разработените планове за управление на избраните защитени зони</b>                                                                                                                                               | Регионална оценка на подобряването на управлението на ЧМ защитени зони                                                                                                                    | 1-5 години                        | Да                                                            | Одобрените планове за управление отпечатани и/или поместени на уеб страницата (ите)<br><br>Подобрено състояние на защитените зони                                                         | Висок                                           | Финансиране за въвеждане и прилагане<br><br>Ниска степен на прилагане                                                           |
| <b>(22). Разработване на опис, класификация и система за картографиране на ЧМ местообитание</b>                                                                                                                                                                                  | Повишаване познанията по местообитанието на ЧМ<br><br>GIS карти и списък на застрашения местообитание в ЧМ                                                                                | 1-7 години                        |                                                               | Одобрение на системата за класифициране от научните среди в региона на ЧМ<br><br>Описът и класификацията на крайбрежния и морски местообитание довършени и публикувани<br><br>Карти на ЧМ | Висок / Среден                                  | Приемане на предложената система за класифициране от отделните държави и от ЧМК<br><br>Наличност на фондове за всяка ЧМ държава |

| Цел на управление                                                                                                                         | Очаквани резултати                                                                                                                   | Срок за изпълнение | Необходим и законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                   | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос            |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|---------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-----------------------|
|                                                                                                                                           |                                                                                                                                      |                    |                                                               | <p>местообитание, налични на уеб страницата на ЧМК</p> <p>Периодично (на 5 години) актуализиране на списъка на ЧМ застрашен местообитание на уеб страницата на ЧМК</p> |                                                 |                       |
| <b>(23). Идентифициране и изготвяне на списък с местата на Черно море, които са природна, историческа, културна и естетическа ценност</b> | <p>Регионално одобрени указания за идентификация и охарактеризиране на пейзажа на ЧМ</p> <p>Повишаване на знанията по ЧМ пейзажи</p> | 1 -10 години       | Не                                                            | <p>Идентифицирани ключовите ЧМ пейзажи с голямо природно, историческо, културно и естетическо значение</p> <p>Описът изготвен</p>                                      | Среден                                          | Политическо одобрение |

| Цел на управление                                                                   | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                              | Срок за изпълнение | Необходим и законови, институционални или политически реформи                                   | Индикатори за успеха                      | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------|-------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>(24). Да се осъществи предварителна регионална оценка на крайбрежната ерозия</b> | Предварителната оценка би идентифицирала местата с висока степен на ерозия/отлагане, ще разгледа въздействието и вариантите за управление (конструкции, защитаващи морето, изкуственото хранене на бреговете, управляваните отстъпления, и др.) | 3 години           | Не, но отчетът трябва да съдържа препоръки за развитието на регионалната/националната стратегия | Направен отчет, който включва и препоръки | Нисък                                           | <p>Скъпо струващ и сложен въпрос за пълно разглеждане</p> <p>Да се определят първите етапи от процеса на ТДА първоначално по-скоро като мултинационален, отколкото като трансграничен проблем. Следователно е даден нисък приоритет.</p> <p>Потенциалното финансиране на регионалния проект чрез фондове понастоящем се търси от Постоянния Секретариат на ЧМК</p> |

| Цел на управление                                        | Очаквани резултати | Срок за изпълнение | Необходим и законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос |
|----------------------------------------------------------|--------------------|--------------------|---------------------------------------------------------------|----------------------|-------------------------------------------------|------------|
| <b>Повишаване капацитета на работещите в мониторинга</b> |                    |                    |                                                               |                      |                                                 |            |

|                                                                                                                                                                                                        |                                                       |              |    |                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                |             |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|--------------|----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|-------------|
| <b>(25). Поддържане на координирани научни разработки, повишени ресурси за морските учени и повишаване на компетентността чрез програми за целеви обучения в подкрепа на научните проекти/програми</b> | Разширяване на познанията за екологията на ЧМ/химията | 1 – 5 години | Да | <p>Разпределени национални бюджети към ИМПОЧМ-с участието на лаборатории за предприемане на ИМПОЧМ – специфичен мониторинг,</p> <p>Брой ИМПОЧМ – участващ персонал, присъствие на мероприятия по повишаване на компетентността (квалификационни семинари, конференции и др.)</p> | Висок / Среден | Финансиране |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------|--------------|----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|-------------|

**ЦКЕС 2в: Намаляване и управление на въведените от човека видове**

| Цел на управление                                                                                            | Очаквани резултати                                                                                                                                                             | Срок за изпълнение | Необходим и законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                    | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|---------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Управление, Политика и Законодателство</b>                                                                |                                                                                                                                                                                |                    |                                                               |                                                                         |                                                 |                                                                                           |
| <b>(26). Стимулиране на сътрудничество на ЧМ във връзка с принципите и препоръките на Конвенцията на УОВ</b> | Преглед на националното законодателство на ЧМ държави, отнасящо се до управлението на отпадъчни води                                                                           | 1-2 години         | Да                                                            | Степента на съответствие с условията на Конвенцията на УОВ              | Висок                                           | Слабо действие на съществуващото законодателство при въвеждането на нови екзотични видове |
| <b>(27). Хармонизиране на процедурите относно отпадъчните води, използвайки насоките на ММО</b>              | Договаряне на зони за обмен и количество на обменните води, договорен контрол на отпадъчните води в пристанищата<br><br>Засилен контрол върху трансфера на несвойствени видове | 1-5 години         | Да                                                            | Съгласувани национални наредби за отпадъчните води при обменния контрол | Висок                                           |                                                                                           |
| <b>(28) Определяне на действия за ратификация Конвенцията за УОВ в черноморския регион</b>                   | Пътна карта за намаляване на инвазия на несвойствени видове                                                                                                                    | 1-7 години         | Национални планове за управление на УОВ                       | Пътна карта изведена и действаща                                        | Висок                                           | Политическо приемане                                                                      |

### ЦКЕС 3: Намаляване на еутрофикацията

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Очаквани резултати                                                                                                                              | Срок за изпълнение          | Необходим и законови, институционални или политически и реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                   |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|-----------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Стратегия за управление на биогенни елементи</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                 |                             |                                                                 |                                                                                                                                                                     |                                                 |                                                                                                                              |
| <b>(29). Осъществяване на интегрирано управление на речните басейни и интегрирани подходи на управление на крайбрежните зони както е заложено в преработения протокол по НИД</b><br><br><b>Краткосрочна цел</b><br>Приемане на НИД<br><br><b>Средно/дългосрочна цел</b><br>Въвеждане на принципите на управление на басейново ниво. | Преработеният Протокол по НИД ратифициран от всичките ЧМ държави<br><br>Приемане на подход за управление на еутрофикацията базиран на водосбора | 2 години<br><br>4-15 години | Да                                                              | Приемане на Протокола за НИД<br><br>Въвеждане на принципите на управление на речните басейни (УРБ) в басейна на ЧМ от всички държави, с подходящо отчитане чрез ЧМК | Висок                                           | Политическо одобрение на Протокола за НИД<br><br>Финансиране за осъществяване на управлението върху водосбора в целия басейн |

| Цел на управление                                                                                                        | Очаквани резултати                                                           | Срок за изпълнение | Необходим и законови, институционални или политически и реформи | Индикатори за успеха                                                                           | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|--------------------|-----------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>(30). Въвеждане на подход за ефективност на разходите при управлението на биогенни елементи във всички ЧМ държави</b> | Намалени разходи за разрешаване на въпроса с прекомерните хранителни емисии. | 6-7 години         | Вероятно                                                        | Предприети проучвания във всички ЧМ държави за определяне подходите за намаляване на разходите | Среден                                          | <p>Приемане на методологията от всички ЧМ държави</p> <p>Налични национални ресурси за осъществяване на националните проучвания.</p> <p>Държавите все пак трябва да се подчиняват на съществуващото национално законодателство, дори ако това изисква от тях да предприемат все по-обхватен подход за управление на замърсявания от биогенни елементи</p> |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                                                 | Срок за изпълнение                  | Необходим и законови, институционални или политически и реформи | Индикатори за успеха                                                                                               | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                        |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>(31). Всички ПСОВ обслужващи население &gt; 200,000 е.ж. във всичките шест ЧМ държави подбасейни актуализирани да включат отстраняването на азот и фосфор</b></p> <p><b>Краткосрочна цел</b><br/>Определяне на ПСОВ, нуждаещи се от подобряване</p> <p><b>Средно/дългосрочна цел</b><br/>Подобряване на определените ПСОВ</p> | <p>Всеобщ: намаляване на количествата биогенни елементи от ПСОВ.</p> <p>Подготвяне на приоритетен списък за инвестиции (Виж ЦКЕС 4 – химическо замърсяване)</p> <p>Подобрени ПСОВ (Виж ЦКЕС 4 – химическо замърсяване)</p>                                         | <p>2 години</p> <p>9 -20 години</p> | Не                                                              | <p>Списък за подобряване на ПСОВ по приоритет</p> <p>Разработени финансови планове.</p> <p>Брой подобрени ПСОВ</p> | Висок / Среден                                  | <p>Политическо одобрение</p> <p>Финансова наличност</p>                                                           |
| <p><b>(32). Обеспечаване на всички туристически курорти със свързване към канализационни системи с ПСОВ със достатъчен капацитет за поемане на сезонните натоварвания</b></p>                                                                                                                                                       | <p>Намалени товари на N/P и др. и подобрена вода за къпане по плажовете</p> <p>Подобрена природо-съобразна устойчивост на туристическия сектор</p> <p>Списъци за подобряване на приоритетните канализационните системи/връзки и ПСОВ в туристическите центрове</p> |                                     | Не                                                              | <p>Намаляване на морското замърсяване и подобряване на качеството на водата за къпане</p>                          | Среден / Висок                                  | <p>Споразумение за опазване на туристическите центрове от градските отпадъчни води</p> <p>Финансова наличност</p> |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Очаквани резултати                          | Срок за изпълнение                    | Необходим и законови, институционални или политически и реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                      | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------|---------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|------------|
| <p><b>Краткосрочни цели</b><br/> Определяне на местата, които се нуждаят да бъдат свързани към канализационните системи и нужния капацитет на ПСОВ</p> <p>Подготвяне на национални приоритетни списъци за инвестиции</p> <p><b>Дългосрочна цел</b><br/> Осъществяване на подобряването на приоритетни канализационни системи и ПСОВ</p> | <p>(Виж ЦКЕС 4 – химическо замърсяване)</p> | <p>2 години</p> <p>10 – 20 години</p> |                                                                 | <p>Списък с приоритетни за подобряване канализации и ПСОВ в туристическите центрове</p> <p>Определените приоритети, включени в националните финансови планове</p> <p>Брой осъществени действия по приоритетния списък</p> |                                                 |            |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Очаквани резултати                                                                                                                         | Срок за изпълнение                    | Необходим и законови, институционални или политически и реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                                    | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                         |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>(33). Гарантиране, че всички промишлени заводи имат подходяща ПСОВ за намаляване на емисиите на N и P от директните оттичания в повърхностните води</b></p> <p><b>Краткосрочна цел</b><br/>Съставяне на приоритетен списък на нужните инвестиции въз основа на анализа на горещите точки.</p> <p><b>Дългосрочна цел</b><br/>Осъществяване на инвестициите за намаляване на промишленото замърсяване</p> | <p>Определяне на горещите точки от промишлените оттичания</p> <p>Намаляване оттичането на N/P<br/>(Виж ЦКЕС 4 – химическо замърсяване)</p> | <p>1 година</p> <p>10 – 20 години</p> | <p>Не</p>                                                       | <p>Актуализиран анализ на горещите точки за региона на ЧМ</p> <p>Споразумение по приоритетния списък на промишлените оттичания</p> <p>Одобрен финансов план (частни, национални и международни източници)</p> <p>Изпълнение на инвестициите за намаляване на промишлените оттичания</p> | <p>Висок / Среден</p>                           | <p>Липса на споразумение по приоритетите</p> <p>Недостатъчни законови ресурси за насърчаване на отраслите да се съобразяват</p> <p>Финансиране</p> |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                     | Срок за изпълнение                  | Необходим и законови, институционални или политически и реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                     | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                       |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>(34). Намаляване използването на прахове за пране, съдържащи в голяма доза фосфор</b></p> <p><b>Средносрочна цел</b><br/>Насърчаване на производството, разпространението и употребата на препарати без фосфор във всичките 6 държави</p> <p><b>Дългосрочна цел</b><br/>При необходимост, въвеждане на задължителни забрани, където доброволните мерки се окажат неуспешни</p> | <p>Значително намаляване на Фосфор количествата (&gt;20% намаляване от домашните източници) към ЧМ</p> <p>Разработване на стратегии във всяка държава, касаещи високото съдържание на фосфор в перилните препарати</p> | <p>6-7 години</p> <p>10+ години</p> | Да                                                              | <p>Продукти с ниско съдържание на фосфор на разположение на консуматорите</p> <p>Намаляване на количествата с фосфор оттекли от ПСОВ</p> <p>Да не се продават повече перилни препарати с високо съдържание на фосфор</p> | Висок                                           | <p>Съпротива от страна на промишлеността (производителите на Р и вероятно производителите на перилни препарати)</p> <p>Политическо одобрение на предимствата</p> |
| <b>(35). Въвеждане на стандарти за Р и N за всички действащи ПСОВ обслужващи &gt;100,000 с.ж. Гарантиране прилагането на хармонизираните стандарти</b>                                                                                                                                                                                                                               | Намаляване емисиите на N/P чрез подобряване на управлението и спазване на стандартите                                                                                                                                  |                                     | Да                                                              |                                                                                                                                                                                                                          | Среден                                          | <p>Политическо одобрение на стандартите</p> <p>Източници, налични за мониторинг и изпълнение</p>                                                                 |

| Цел на управление                                                                                                                                                                         | Очаквани резултати                                                                                                                                                      | Срок за изпълнение                 | Необходими закони, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                 | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                          |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>на регионално ниво</b></p> <p><b>Краткосрочна цел</b><br/>Одобряване на стандартите</p> <p><b>Дългосрочна цел</b><br/>Спазване на стандартите чрез подобрени принудителни мерки</p> | Одобрени стандарти за количественото хранително оттичане                                                                                                                | <p>2 години</p> <p>10 + години</p> |                                                            | <p>Стандартите - одобрени и приети</p> <p>Резултатите от мониторинга показват намаляване, както и спазване на стандартите</p> <p>Брой заведени дела към нарушители, които не спазват стандартите</p> |                                                 | Налични ресурси за гарантиране подобряването на ПСОВ, където е необходимо                                                                                           |
| <b>(36). Намаляване на атмосферните емисии на N от общински, селскостопански и промишлени източници чрез въвеждане на НДНТ, НДНП принципи и др.</b>                                       | <p>Намаляване атмосферното отлагане на N в ЧМ;<br/>По-задълбочено разбиране на източниците на атмосферен N в региона</p> <p>(Връзка с ЦКЕС – Химическо замърсяване)</p> | 10+ години                         | Да                                                         | Списък на местата, където са установени емисии на N                                                                                                                                                  | Висок / Среден                                  | <p>Не е сигурно, че повече % N идва от атмосферни източници</p> <p>Ресурси, необходими за започване на проучвания по моделиране и въвеждане на мониторинг мрежа</p> |
| <b>Мониторинг и Моделиране</b>                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                         |                                    |                                                            |                                                                                                                                                                                                      |                                                 |                                                                                                                                                                     |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Срок за изпълнение               | Необходим и законови, институционални или политически и реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                  |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|-----------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>(37). Хармонизиране на мониторинга и оценката на N и P в най-главните реки и проливи</b></p> <p><b>Краткосрочна цел</b><br/>Одобряване на процедурите (детерминанти, методи, честота на ГК/КК, местоположение, отчитане, превод и др.)</p> <p><b>Средносрочна цел</b><br/>Въвеждане на одобрени процедури по мониторинг за по-големите реки, оттичащи се в Черно море</p> | <p>По-задълбочени познания за възможните подобрения при количествата от N/P, оттичащи се в Черно море веднага да бъдат определени и докладвани на ЧМК и другите заинтересовани страни.</p> <p>Одобрени процедури, препоръчани за приемане и осъществяване</p> <p>Всички държави приемат съгласувани процедури за мониторинг върху количествата биогенни елементи, оттичащи се в Черно море</p> <p>(Връзка с ЦКЕС 4 – Химическо Замърсяване)</p> | <p>2 години</p> <p>10 години</p> | Да                                                              | <p>Споразумение между всички държави да приемат общи процедури за мониторинг върху количествата биогенни елементи и отчитането с общи процедури по ГК/КК</p> <p>Всички държави предприемат действия и докладват одобрените данни пред ЧМК</p> <p>Анализ на тенденциите при количествата биогенни елементи, използвани от стратегите за 10 години от въвеждането на мониторинг във всички държави</p> | Висок                                           | <p>Регионално споразумение по процедурите</p> <p>Финансиране за започване на мониторинг</p> |
| <b>(38) Подобряване на мрежата от мониторинг станции за</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | По-доброто разбиране за очакваните от                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                  | Не                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Среден                                          | Необходимост да се одобрят процедурите и др.                                                |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                 | Срок за изпълнение                 | Необходим и законови, институционални или политически и реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                    | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                                 |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>атмосферните отлагания около брега на Черно море – най-малко по 1 на държава</b></p> <p><b>Краткосрочна цел</b><br/>Договаряне на местоположението, процедурите по мониторинг и др. за мониторингова програма/ мрежа по атмосферни отлагания</p> <p><b>Дългосрочна цел</b><br/>Въвеждане на одобрената мониторинг мрежа за атмосферата</p> | <p>атмосферните отлагания замърсители правят възможно по-надеждното вземане на управленчески решения по отношение на източници на замърсяване</p> <p>(Връзка с ЦКЕС 4 – Химическо Замърсяване)</p> | <p>5 години</p> <p>10 + години</p> |                                                                 | <p>Споразумение по мрежата за мониторинг</p> <p>Въведен мониторинг</p> <p>Резултатите от атмосферните отлагания на N периодично докладвани на ЧМК от всички държави</p> |                                                 | <p>Финансиране за създаване и функциониране на мониторинг мрежата</p>                                                                                                      |
| <p><b>(39). Разработване на инструмент за моделиране на биологичните вещества с цел да може да се изчисли разпределението по източници</b></p> <p><b>Краткосрочна цел</b><br/>Определяне и съгласуване на</p>                                                                                                                                    | <p>Одобрен инструмент за моделиране за всички по-главни реки, заустващи се в Черно море</p>                                                                                                        | <p>2 години</p>                    | <p>Не</p>                                                       | <p>Одобрена спецификация и функционалност на модела</p>                                                                                                                 | <p>Среден</p>                                   | <p>Споразумение за подхода при моделирането</p> <p>Приемане на резултатите от модела от всички държави</p> <p>Наличност на данни за проверка и функциониране на модела</p> |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                      | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Срок за изпълнение | Необходим и законови, институционални или политически и реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                           | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|-----------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>функционалността и действието на модела на биогенни елементи.</p> <p>Средносрочна цел<br/>Разработване и тестване на модел, водещ до оперативно средство с резултати, достъпни до стратегите във всички държави</p> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 10 години          |                                                                 | <p>Държавите предоставят данни за проверка / валидация на модела</p> <p>Моделът е използван в помощ на стратегите за обръщане поглед към горещи точки на биогенни елементи</p> |                                                 | <p>Финансиране на разработването и функционирането на модела</p>                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>Селскостопански източници на биогенни елементи</b>                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                    |                                                                 |                                                                                                                                                                                |                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <p><b>(40). Подобряване употребата на регулаторни инструменти за намаляване на точкови и разпръскващи източници на замърсяване от селското стопанство и горите.</b></p>                                                | <p>Ясно определение за всяка държава на стандарта минимум на управление на стопанство за намаляване на риска от хранителни замърсявания, пр. забранени периоди за използване на изкуствени торове/торенето на земята, ограниченията за прилаганото количество, изисквания за минимално складиране на тор за земята и др.</p> <p>Въвеждане или подобряване на</p> |                    | <p>Да – в някои страни.</p>                                     |                                                                                                                                                                                | <p>Висок</p>                                    | <p>Общо разбиране и приемане на идеята за НДНП от всички съответни държавни институции, НПО и дарители</p> <p>Определението за минимален стандарт при контрола върху замърсяването за намаляване загуби от биогенни елементи е различно за различните държави</p> <p>Финансиране</p> <p>Постоянна дарителска подкрепа</p> |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                         | Срок за изпълнение                                                                     | Необходим и законови, институционални или политически и реформи                                               | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                          | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                                                                                                                 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Средносрочна цел</b><br/>Където е необходимо, да се въведат нови/ подобрят съществуващите регулаторни инструменти за контролиране на специфични селскостопански практики с голям риск за създаване на хранителни загуби</p> <p><b>Дългосрочна цел</b><br/>Пълно приемане и ефективно прилагане на националните регулиращи инструменти за намаляване на загуби биогенни елементи от земеделието.</p> | <p>националното законодателство за насърчаване на минималните стандарти за контрол на замърсяванията от селското стопанство</p> <p>Пълно приемане на тези наредби от земеделците</p>                                                       | <p>5-6 години</p> <p>10+ години за всички земеделци за пълно приемане на наредбите</p> |                                                                                                               | <p>Определение за националните минимални стандарти за земеделие</p> <p>Разработване и законово приемане на нови/ подобрени наредби</p> <p>Степента на приемане на новите/подрени наредби</p> <p>Размера на инвестиции в нови/подрени приспособления за съхранение на тора</p> |                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                            |
| <b>(41). Въвеждане на подходящи икономически инициативи за намаляване на емисии биогенни елементи от селското стопанство, където съществуват финансови ресурси и те са възможно най-големи</b>                                                                                                                                                                                                            | Където има финансови ресурси, въвеждане на схема с инициативи (напр. вид плащане селскостопанска среда) за насърчаване на земеделците да работят отвъд стандарта за минимално замърсяване от селското стопанство, контролиране и въвеждане |                                                                                        | <p>Да – в някои държави</p> <p>В България и Румъния вече са направени значителни реформи за използване на</p> |                                                                                                                                                                                                                                                                               | Висок / Среден                                  | <p>Общо разбиране и приемане на идеята за НДНП от всички съответни държавни институции, НПО и дарители</p> <p>Осигуряването на икономически инициативи е скъп стратегически инструмент и трябва да има много добре поставени цели, които да гарантират</p> |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Срок за изпълнение                                                        | Необходими законови, институционални или политически реформи            | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Средносрочна цел</b><br/>Оползотворяване на наличните фондове за въвеждане на подходящи икономически инициативи за земеделците да внедрят определени управленчески практики за намаляване на загуби от биогенни елементи селскостопанската земя</p> <p><b>Дългосрочна цел</b><br/>Повсеместно приемане от земеделците на определените практики за управление с цел намаляване на хранителните</p> | <p>на специфични практики по управлението за понататъшно намаляване на загуби биогенни елементи</p> <p>Участие на земеделците в тези схеми за инициативи</p> <p>Ефективно въздействие на схемите върху качеството на водата, особено на места най-предразположени към високи хранителни загуби</p> | <p>6 години зависи от държавата</p> <p>10+ години зависи от държавата</p> | <p>наличните фондове от Обща Стратегия за Селското стопанство на ЕС</p> | <p>Общите налични фондове за схемите с инициативи</p> <p>Ефективно поглъщане на наличните ресурси от фондове</p> <p>Брой земеделци, участващи в схемите с инициативи</p> <p>Площта на земята с модифицирани селскостопански практики, напр. увеличено използване на смяната на културата/посева,</p> |                                                 | <p>ефективното използване на наличните ресурси</p> <p>Стимулирането на земеделските практики за намаляване на загуби от биогенни елементи трябва да бъдат доходоносни за земеделците или начинанието ще бъде ограничено</p> <p>Продължаването на помощта от дарители за проектите по контрол на замърсяванията от селското стопанство е много важно при някои държави</p> <p>Насърчаването и задвижването на схемите изисква ефективни селскостопански консултантски услуги, но техният капацитет може да бъде ограничен</p> |

| Цел на управление                                                                                                                                                               | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                 | Срок за изпълнение | Необходими законови, институционални или политически реформи                                                                             | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| загуби от селскостопанската земя                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                    |                    |                                                                                                                                          | преинтегрирането на пасищата за животните в системи за производство на специализирани култури (традиционните смесени селскостопански системи), въвеждането на бобови шушулки като заместител на азотния тор, сеитба на покритата зима реколта, създаването на незасети буферни зони, изготвяне на планове за управление на биогенни елементи и др. |                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| <b>(42). Разработване и повишаване на компетентността на националната служба за съвети в земеделието за насърчаване на контрола върху замърсяванията от селското стопанство</b> | Обикновени, ключови съвети и подкрепящи помощни материали/указания за земеделците, достъпни на всеки национален език в региона на Черно море<br><br>Публикуване на препоръките за количеството тор, прилаган при отделните култури |                    | Да – ще варира в различните държави, но в някои държави е необходима значителна реформа на съществуващата служба за съвети в земеделието | Брой на персонала нает в националната служба за съвети в земеделието                                                                                                                                                                                                                                                                               | Висок                                           | Общо разбиране и приемане на идеята за НДССП от всички съответни държавни институции, НПО и дарители<br><br>Продължаване на подкрепата от дарители за проектите по контрол на замърсяванията от селското стопанство е много важно за някои държави<br><br>Много проекти/действия вече са извършени в Черноморските държави за намаляване на замърсяванията от селското |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Очаквани резултати                                                                                                                                                                    | Срок за изпълнение                    | Необходим и законови, институционални или политически и реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                      |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Средносрочна цели</b></p> <p>Въвеждане на идеята за НДНП в националната служба за съвети в земеделието и разработване на ключови съвети за намаляване на загуби от биогенни елементи от селското стопанство</p> <p>Ефективно разгласяване от националната служба за съвети в земеделието на ключовите съвети за намаляване на селскостопанските хранителни загуби</p> | <p>Разработване на: а) подходящи помощни средства и б) нови улеснения, подпомагащи насърчаването на добрата практика за намаляване на хранителните загуби при селското стопанство</p> | <p>5-6 години зависи от държавата</p> |                                                                 | <p>Отпечатани помощни материали/указания, напр. <i>Кодове на Добра Селскостопанска практика за опазване на водата</i></p> <p>Местни квалификационни курсове за внедряване на съветите</p> <p>Разработване на нови указания и улеснения напр. Баланс на биогенни елементи във фермите, планове за управление на биогенни елементи, осведоменост на земеделците за събитията, посещенията във фермите/отворените дни, проектите по демонстрации във ферми, и др.</p> |                                                 | <p>стопанство, много полезен би бил един техен опис за определяне на най-добрите примери/модели за следване</p> |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                          | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Срок за изпълнение           | Необходим и законови, институционални или политически и реформи                                                                                                                        | Индикатори за успеха                                             | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                              |                                                                                                                                                                                        | Брой посетени стопанства                                         |                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <p><b>(43). Стимулиране на органичното земеделие и други системи с малко вложения в тях</b></p>                                                                                                                            | <p>Помощни материали/указания за органичното земеделие и други земеделски системи с малко вложения в тях (напр. EUREPGAP и др.) достъпни на всички национални езици в Черноморския регион</p> <p>Съответно законодателство за органичното земеделие, разработено и напълно хармонизирано с международните стандарти</p> |                              | <p>Да – ще бъде различно за отделните държави в зависимост от сегашния прогрес по хармонизацията на законодателството, разработването на система за проверка и сертифициране и др.</p> |                                                                  | Среден                                          | <p>Общо разбиране и приемане на идеята за НДНП от всички съответни държавни институции, НПО и дарители</p> <p>Технически трудности, свързани с преминаването към органично земеделие</p> <p>Наличието на съвети от националната служба за съвети в земеделието</p> <p>Несигурността от пазара за органичните продукти</p> |
| <p><b>Краткосрочна цел</b><br/>Повишаване осведомеността на земеделците за разрешеното органично земеделие и други земеделски системи с малко вложения в тях като жизнеспособна алтернатива на традиционното земеделие</p> | <p>Повишено използване на методите за органично земеделие и други земеделски системи с малко вложения в тях</p>                                                                                                                                                                                                         | <p>1-3 години</p>            |                                                                                                                                                                                        | <p>Изготвяне и разпространение на образователни материали</p>    |                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <p><b>Средносрочна цел</b><br/>Повсеместно приемане от</p>                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | <p>3-10 години зависи от</p> |                                                                                                                                                                                        | <p>Разработване и законово приемане на нови/подобрени закони</p> |                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |

| Цел на управление                                                                                                                                                                          | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                   | Срок за изпълнение | Необходим и законови, институционални или политически и реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                                                                                                |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|-----------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| страна на земеделците на сертифицираното органично земеделие и на други земеделски системи с малко вложения в тях                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                      | държавата          |                                                                 | <p>наредби за органично производство</p> <p>Площта на селскостопанската земя за сертифицирано органично производство или друга призната земеделска система с малко вложения</p> <p>Общата продажба на органични продукти</p> <p>Общи продажби от продукти от други признати земеделски системи с малко вложения напр. EUREPGAP и др.</p> |                                                 |                                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>(44).Разработване/определяне на НДНТ за планиране и действие на едромасабни агро-промишлени производствени единици за животни, включително прасета и птицеферми без наличие на земя</b> | <p>Повишен контрол на хранителните съставки в храната на животните.</p> <p>Технически вътрешни за завода мерки за намаляване обема на отпадъчните води и товарите от замърсителите</p> <p>Намаляване на емисии биогенни елементи</p> |                    | Да                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Висок / Среден                                  | <p>Общо разбиране и приемане на идеята за НДНТ от всички съответни държавни институции, НПО и дарители</p> <p>Ниско-хранителните животински храни може да струват повече</p> <p>Наличност на финансови ресурси за инвестиции при НДНТ</p> |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                              | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                       | Срок за изпълнение                                                                                               | Необходим и законови, институционални или политически и реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|------------|
| <p><b>Краткосрочна цел</b><br/>Въвеждане на необходимото законодателство за прилагане на НДНТ в селскостопанските и промишлените единици</p> <p><b>Средносрочна цел</b><br/>Пълно въвеждане на НДНТ за всички селскостопански и промишлени единици в региона на Черно море</p> | <p>измерени “в края на тръбата”</p> <p>Подобрено управление на околната среда напр. подобро изхвърляне на отпадъците от животните на земята, тясно сътрудничество с органите по околната среда и др.</p> | <p>3-5 години за регулаторните рамки</p> <p>6-10 години за пълно въвеждане / прилагане на законовите наредби</p> |                                                                 | <p>Законови наредби, съставени и приети във всичките 6 Черноморски държави</p> <p>Брой селскостопански и промишлени производствени единици модернизирани с а) технически вътрешни в завода средства за измерване напр. Отделяне на твърдите и течни отпадъци, модификация на храната за селскостопанските животни, механично почистване вместо почистването с течни препарати и др. и б) пречистващи инсталации</p> |                                                 |            |



**ЦКЕС 4: Гарантиране на Доброто Качество на Водата за Човешкото Здраве, за използването ѝ при отход и за аква биотата.**

**ЦКЕС 4а: Намалване на замърсителите, произлезли от базирани на земята ресурси, включително атмосферните емисии.**

| Цел на управление                                                                                                            | Очаквани резултати                                                                                   | Срок за изпълнение                                        | Необходим и законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                               |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Стратегия / Законодателство</b>                                                                                           |                                                                                                      |                                                           |                                                               |                                                                                                                                     |                                                 |                                                                                                                                          |
| <b>(45). Одобряване и прилагане на преработения Протокол за НИД към ЧМ Конвенция от всички ЧМ държави</b>                    | НИД протокол ратифициран от всичките 6 държави                                                       | 1 -2 години след подписването от всичките шест ЧМ държави | Да                                                            | Одобрение на финалния текст на Протокола за НИД от ЧМК<br><br>Одобряване на Протокола за НИД от всичките 6 крайбрежни държави       | Висок                                           | Зависи от подписването<br><br>Политическите преговори могат да повлияят на препоръчания подход за управление на речните басейни          |
| <b>(46). Засилване на прилагането на национални/регионални и международни наредби върху земните източници на замърсяване</b> | Пълно съответствие на условията на законодателството по околната среда във и от всяка държава        | 5–10 години                                               | Да                                                            | Степента на придържане към наредбите<br><br>Брой издадени разрешителни/лицензи<br><br>Брой извършени проверки                       | Висок / Среден                                  | Политическо одобрение<br><br>Регионална непоследователност по отношение на подходите;<br><br>Финансиране за осъществяването и налагането |
| <b>Икономически инструменти</b>                                                                                              |                                                                                                      |                                                           |                                                               |                                                                                                                                     |                                                 |                                                                                                                                          |
| <b>(47). Разработване на икономически механизми за контрол на химическото замърсяване</b>                                    | Регионално хармонизираните икономически механизми, стимулиращи напр. НДНТ/НДНП, рециклирането и др.. | 10 години                                                 |                                                               | Повишаване продажбите на препарати без Р (виж Цел (36))<br><br>Брой фермери, прилагащи НДНП<br><br>Брой съоръжения, използващи НДНП | Висок                                           | Политическо одобрение<br>На икономическите инструменти                                                                                   |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Срок за изпълнение                   | Необходими и законови, институционални или политически реформи                                                                      | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                             | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                      |                                                                                                                                     | Добре функционираща служба по съвети                                                                                                                                                                             |                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <p><b>(48). Представяне и разпространение на идеята за НДНП и НДНТ като средство за насърчаване на земеделците да осъществяват контрол върху замърсяванията в най-голяма степен</b></p> <p><b>Краткосрочна цел</b><br/>Представяне на идеята за НДНП пред съответните правителствени институции, НПО, дарители и др.</p> <p><b>Средносрочна цел</b><br/>Пълно приемане на идеята за НДНП и НДНТ от съответните</p> | <p>Публикувани указания за идеята на НДНП за региона на Черно море</p> <p>Подходящи дейности за представяне на идеята за НДНП и НДНТ пред съответните правителствени институции, НПО и дарители</p> <p>Черноморските държави са съгласни да приемат идеята за НДНП</p> <p>Включване на идеята за НДНП в националните стратегии за опазване и възстановяване на Черно море</p> | <p>1-5 години</p> <p>5-10 години</p> | <p>Да – ще бъде различно при отделните държави, но различни реформи може да са необходими за прилагане на идеята за НДНП и НДНТ</p> | <p>Указания, разработени във всичките държави на националния език</p> <p>Указанията отпечатани и/или поместени в уеб страницата(ите)</p> <p>Брой проведени регионални/национални семинари за разпространение</p> | <p>Висок</p>                                    | <p>Общо разбиране и приемане на идеята на НДНП</p> <p>Подбор на подходящи специалисти</p> <p>Необходимост да се установи/ подобри сътрудничество между министерствата на селското стопанство и на околната среда</p> <p>Налагане на законовите наредби</p> <p>Налично финансиране за подпомагане на разпространението на идеята за НДНП и за насърчаване на прилагането ѝ от земеделците</p> |

| Цел на управление                                                                                 | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Срок за изпълнение | Необходим и законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|---------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| правителствени институции, НПО, дарители и др. и повсеместно практическо прилагане от земеделците | <p>Разработване на интегрирани програми за намаляване на замърсяването от селското стопанство на местно/национално ниво (зависи от естеството/размера на проблемите при замърсяването) с комплект регулаторни, препоръчителни и икономически мерки (където има налице ресурси)</p> <p>По-голяма осведоменост на обществото и прозрачност по отношение на замърсяването от селското стопанство</p> |                    |                                                               | <p>Брой приети интегрирани програми за контрол върху замърсяването – включително нови/подобри наредби, икономически инициативи (където има налице ресурси) и укрепване на допълнителните служби</p> <p>Подобрен диалог между министерствата на околната среда и на земеделието чрез срещи между министерствата</p> |                                                 |                                                                                                                                            |
| <b>Стратегии за управление на замърсяването</b>                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                    |                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                 |                                                                                                                                            |
| <b>(49). Представяне НДНТ и НДНТ за най-замърсяващите отрасли във всички ЧМ държави</b>           | <p>ЧМ държави съгласни да въведат НДНТ и НДНТ</p> <p>Съществуване на въведена система на управление на околната среда; технологии</p>                                                                                                                                                                                                                                                             |                    | Да                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Висок / Среден                                  | <p>Политическо одобрение; Липса на налагане на законодателството за околната среда; Слабо включване/желание на заинтересованите страни</p> |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                  | Очаквани резултати                                                           | Срок за изпълнение                  | Необходим и законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|---------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Средносрочни цели</b><br/>Приемане принципите на НДНТ и стратегията</p> <p>Определяне на приоритетните отрасли за прилагане на НДНТ</p> <p>Осигуряване на обучение по НДНТ за приоритетните отрасли</p> <p><b>Дълго-срочна цел</b><br/>Прилагане на НДНТ</p> | <p>за по-чиста продукция/дейности</p> <p>Намалено промишлено замърсяване</p> | <p>6 години</p> <p>10-15 години</p> |                                                               | <p>Разработване/приемане на националното законодателство по околната среда</p> <p>Съставяне на списък с най-замърсяващите отрасли</p> <p>Одобрен приоритетен списък на промишлените места, където да се приложат НДНТ.</p> <p>Съставяне на национални/регионални база данни за замърсяващите промишлени заводи и да се попълни със статистически данни</p> <p>Намалени емисии от замърсители</p> <p>Намалени емисии от</p> |                                                 | <p>Финансиране</p> <p>Липса на налагане на законодателството за околната среда;<br/>Ограничена ефективност от механизмите за икономически инициативи</p> <p>Сътрудничеството между министерствата може да не е достатъчно</p> <p>Слабо включване/желание на заинтересованите страни</p> |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                                                                     | Срок за изпълнение                                            | Необходим и законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                      | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                               |                                                               | замърсявания<br><br>Инвестиции, направени за чисти технологии                                                                                                                             |                                                 |                                                                            |
| <b>(50). Хармонизирани стандарти по качеството на околната среда за целия регион на Черно море и изработване на регионално съгласувани критерии за оценка състоянието на околната среда на Черно море</b><br><br><b>Краткосрочна цел</b><br>Хармонизиране на стандартите за качеството на водата на околната среда<br><br><b>Средносрочна цел</b><br>Хармонизиране на стандартите за утайки в околната среда, аква биотата и стандартите за качеството на оттичанятия | Подобряване на оценяването на количествата, постъпващи в Черно море и качеството на морската околна среда<br><br>Установяване на сравнителни показатели и съответстваща класификационна система за определяне на добър екологичен статус на Черно море | 2-3 години<br><br><br><br><br><br><br><br><br><br>5-10 години | Не                                                            | Споразумение на всичките 6 държави да използват стандартна действаща процедура за измерване и изчисление на количествата на оттичане от точкови източници (включително реки) в Черно море | Висок                                           | Приемане на предложените стандарти /методология от отделните страни и ЧМК. |
| <b>Мониторинг на околната</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                               |                                                               |                                                                                                                                                                                           |                                                 |                                                                            |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                  | Очаквани резултати                                                                      | Срок за изпълнение | Необходим и законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                               |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|---------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>среда</b>                                                                                                                                                                                                       |                                                                                         |                    |                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                 |                                                                                                          |
| <b>(51). Разработване/усъвършенстване на съществуващата система за мониторинг за осигуряване на съпоставими данни за количествата от замърсявания (от директни оттичания и от зауствания) и за други параметри</b> | Повишени знания по количествата от замърсявания на морето.                              | 5 години           | Да                                                            | <p>Приемане на метод(и) от всички държави</p> <p>Споразумение между всичките 6 държави да участват в (и напълно да финансират) програма за хармонизиран мониторинг, включваща съоръжения и разходи по персонала</p> <p>Функциониращи национални програми, гарантиращи качеството за вътрешно сравняване/вътрешно отчитане на химическата концентрация и постъпващите данни от точковите източници,</p> <p>Всички приети необработени данни и годишните количества периодично да се докладват на ЧМК</p> | Висок                                           | Въпроси относно персонал/разходи<br>Технически въпроси за параметрите да бъдат измерени в някои държави. |
| <b>(52). Разработване на “списък със специфични приоритетни замърсители на Черно море” за оказване на помощ при</b>                                                                                                | Хармонизирана система за мониторинг на морската среда и точкови (включително и речни) и | 2 години           | Да                                                            | Споразумение на всички 6 държави да използват списъка с приоритетните замърсители                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Висок / Среден                                  | Персонал/Разходи /технически въпроси                                                                     |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Очаквани резултати                                                                                                                                                           | Срок за изпълнение               | Необходими законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                          | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                             |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|--------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| поставяне на приоритетни цели при мониторинга                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | разпръснати източници на замърсяване                                                                                                                                         |                                  |                                                              | ИМПОЧМ съответно актуализиран/ревизиран.                                                                                      |                                                 |                                                                                                        |
| <b>Възстановяване / изграждане</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                              |                                  |                                                              |                                                                                                                               |                                                 |                                                                                                        |
| <b>(53). Продължаване/ подобряване на възстановяването/изграждането на пречиствателни станции за отпадъчни води</b><br><br><b>Краткосрочна цел</b><br>Даване на приоритет за необходимостта от инвестициите за пречистване на отпадъчните води<br><br><b>Средно/дългосрочна цел</b><br>Възстановяване / изграждане на общински и промишлени пречиствателни станции. | Списък от предложения от проекта изчистен<br><br>Намаляване на количествата от замърсители от главните точкови източници, оттичащи се директно или индиректно (чрез реките). | 1 – 5 години<br><br>5– 20 години | Да<br><br>Не                                                 | Списък на установените инвестиции<br><br>Направени инвестиции (ОСЗДЧМ)<br><br>Намалени товари от биогенни елементи, БПК и др. | Висок                                           | Политическо желание<br><br>Насърчаване и налагане на отраслите да актуализират ПСОВ<br><br>Финансиране |

| Цел на управление                                                                                                                                                                             | Очаквани резултати                                                                                                                                                              | Срок за изпълнение | Необходим и законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                  | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                               |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|---------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|------------------------------------------|
| <b>Изграждане на компетентност</b>                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                 |                    |                                                               |                                                                                                                                                                                                       |                                                 |                                          |
| <b>(54). Оптимизиране и/или увеличаване на ресурсите за регулаторните органи, отговорни за контрола върху замърсяванията и повишаване на компетентността чрез целеви програми за обучение</b> | Изграждане на компетентността на държавните органи по околна среда за прилагане на законови наредби за контрол на оттичанията както от точкови, така и от разпръснати източници | 1- 5 години        | Да                                                            | Брой на персонала, отговорен за контрола върху замърсяванията<br><br>Бюджет, разпределен за контрол върху замърсяванията<br><br>Брой на персонала, участващ в квалификационни курсове, семинари и др. | Висок / Среден                                  | Политическо одобрение<br><br>Финансиране |

**ЦКЕС 46: Намаляване на замърсителите, породени от плавателните съдове и съоръженията от сушата**

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Очаквани резултати                                          | Срок за изпълнение            | Необходим и законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                            | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                               |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|------------------------------------------|
| <b>Стратегия/законодателство</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                             |                               |                                                               |                                                                                                                                 |                                                 |                                          |
| <b>(55). Приемане на Аварийния План за Черно море към Протокола за сътрудничество в борбата със замърсяването на Черно море с нефт и други вредни вещества при аварийни ситуации (Част I – в отговор на замърсяването с петрол)</b>                                                                                                                                        | Приемане на плана от всичките 6 Черноморски държави         | 1- 2 години                   | Грузия, Украйна и Русия                                       | Приемане на плана на национални нива                                                                                            | Висок / Среден                                  | Политическо одобрение                    |
| <b>(56). Разработване и приемане на част II (Химически План) на Аварийния План за Черно море към Протокола за Сътрудничество в борбата със замърсяването на Черно море от нефт и други вредни вещества при аварийни ситуации</b><br><br><b>Краткосрочна цел</b><br>Разработване на част II на Аварийния План за Черно море (в отговор на замърсяването от вредни вещества) | Част II разработена, одобрена и приета от всички ЧМ държави | 2-3 години<br><br>4 -8 години | Да                                                            | Част II от Плана завършена и изпратена до страните за приемане<br><br>Част II от Плана приета от всичките 6 Черноморски държави | Висок                                           | Политическо одобрение<br><br>Финансиране |

| Цел на управление                                                                                                                                                                  | Очаквани резултати                                                                                                                         | Срок за изпълнение | Необходими законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                      |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|--------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|
| Средносрочна цел<br>Приемане на част II от Аварийния План за Черно море (в отговор на замърсяването от вредни вещества)                                                            |                                                                                                                                            |                    |                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                 |                                                                                 |
| <b>(57). Установяване на междудържавен механизъм за осъществяване на бърза връзка между министерствата при важни събития, свързани със замърсяването</b>                           | Национални Аварийни Планове, включващи плавателните съдове и наземните инсталации да съществуват и координиран между Черноморските държави | 4-8 години         | Да                                                           | Национални държавни органи/ институции/ Заинтересовани страни включени в непредвидени и спешни ситуации отговарят солидаризирано във всички ЧМ държави<br><br>Механизмите на интервенция, обмяна на информация, и др. Да съществуват<br><br>Национален/регионален аварийен план за действие публикуван и действащ | Висок / Среден                                  | Финансиране<br><br>Липса на действащо съоръжение                                |
| <b>(58). Приемане и прилагане на съответните международни законови инструменти за безопасна навигация, предпазване от замърсяване, ограничаване на отговорността и компенсация</b> | Ратифициране/одобряване/ приемане на конвенциите МКПЗПС 73/78 (Приложения III, IV&VI), и УОВ от всички шест Черноморски държави            |                    | Да                                                           | Оценка на ратификацията и ефективните приложения и налагането на съответните законови инструменти<br><br>Всичките 6 Черноморски държави са част от                                                                                                                                                                | Висок / Среден                                  | Политическо одобрение<br><br>Финансиране;<br>Междунституционално сътрудничество |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | Очаквани резултати                                                                    | Срок за изпълнение                       | Необходим и законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                 | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                        |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Краткосрочна цел</b><br/>Ратифициране и приемане на съответните международни инструменти за безопасна навигация, предпазване от замърсяване, ограничаване на отговорността и компенсация (МКПЗПС, УОВ, Лондонския Протокол - добавени в речника и др.)</p> <p><b>Средносрочна цел</b><br/>Прилагане на съответните законови инструменти за безопасна навигация, предпазване от замърсяване, ограничаване на отговорността и компенсация (МКПЗПС, УОВ, Лондонския Протокол и др.)</p> |                                                                                       | <p>3 – 5 години</p> <p>5 – 10 години</p> |                                                               | <p>съответните законови инструменти и прилагат една хармонизирана система</p> <p>Ратифициране на законовите инструменти</p> <p>Документирано прилагане на законовите инструменти</p> |                                                 |                                                                                                   |
| <b>(59). Подоброени законови наредби/ управление на драгирането/ изхвърлянето на отпадъци на сметища</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Намаляване трансфера на опасни замърсители в морската среда чрез създаване на сметища | 5-6 години                               | Да                                                            | Брой разрешения за драгиране/изхвърляне в морето;<br>Брой и местоположение на официалните натрупвания                                                                                | Среден                                          | <p>Няма стандартизирани аналитични методологии за анализ на утайките</p> <p>Няма международно</p> |

| Цел на управление                                                                                                                                             | Очаквани резултати                                                                                                                                                                                             | Срок за изпълнение | Необходим и законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                         |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|---------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                               | Подобряване на докладването пред ЧМК за използването на мрежи и местата за депозиране                                                                                                                          |                    |                                                               | на драгирани утайки                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                 | приети указания за идентификация на подходящи за сметища места                                                                                                     |
| <b>Управление на отпадъците</b>                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                |                    |                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                 |                                                                                                                                                                    |
| <b>(60). Осигуряване на подходящи пристанищни съоръжения за приемане на отпадъците от плавателните съдове в съгласие с МКПЗПС 73/78, Приложение I, IV, V.</b> | Намаляване на незаконните разтоварвания на отпадъци от плавателните съдове, включително петролни смеси, вредни течни вещества, канални нечистотии, боклуци и остатъци от товара в морската среда на Черно море | 3-10 години        | Да                                                            | <p>Засилено премахване и третиране на отпадъците, генерирани от плавателните съдове и остатъците от товарите в пълно съответствие с МКПЗПС 73/78</p> <p>Плановете за управление на генерираните от плавателните съдове отпадъци и остатъци от товари публикувани/приложени във всички ЧМ пристанища</p> <p>Инвестиции</p> <p>Годишен отчет по управлението на отпадъците от плавателните съдове в пристанищата пред ЧМК</p> <p>Отчет на 3 години с</p> | Висок / Среден /                                | <p>Финансиране;</p> <p>Слабо сътрудничество между властите и корабоплаването</p> <p>Слабо включване на заинтересованите страни в процеса на вземане на решения</p> |

| Цел на управление                                                                                                                       | Очаквани резултати                                                     | Срок за изпълнение                   | Необходим и законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                                                                                                                                                                                                                             | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|---------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                         |                                                                        |                                      |                                                               | оценката за състоянието на околната среда на Черно море                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>(61). Установяване на хармонизирана система за възстановяване на такси/разходи при отпадъците от плавателните съдове</b>             | Намаляване на нелегалните оттичания на отпадъците от плавателни съдове | 1-3 години                           | Да                                                            | Съществуваща регионално хармонизирана система на разходите/таксите                                                                                                                                                                                                                                               | Висок / Среден                                  | Политическо одобрение                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <b>Наблюдение/Мониторинг</b>                                                                                                            |                                                                        |                                      |                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>(62). Разработване на системи за определяне на незаконните източници на замърсяване от плавателни съдове и от наземни инсталации</b> | Намаляване на непозволените оттичания на химикали и твърди отпадъци    |                                      | Да, поне промяна в стратегията                                | ИСПЗПС или еквивалентна система, приложена и действаща във всички Черноморски държави за подпомагане на националните правителства при наблюдението на плавателни съдове и намаляване/премахване на замърсяванията, дошли от плавателните съдове, включително и наземните съоръжения<br><br>Функционираща система | Среден                                          | Финансова наличност<br><br>Връзка със сателитните източници за мониторинг в реално време. Необходим е радар, за да определи местоположенията на източника, но сателитът е необходим за идентификация на самите замърсители.<br><br>Не е ясно дали плаващи останки от потънал кораб и стоките, изхвърлени от плавателния съд при авария могат да бъдат забелязани от сателитните източници |
| <b>Средносрочна цел</b><br>Система за мониторинг на замърсяването от петрол                                                             |                                                                        | 5-10 години за замърсяване от петрол |                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <b>Дългосрочна цел</b><br>Система за мониторинг на                                                                                      |                                                                        | 10+ години за твърдите               |                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |

| Цел на управление                                                                                                                                                                                   | Очаквани резултати                                                                                                    | Срок за изпълнение | Необходим и законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха                                                                                    | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос                                                                                                                                                              |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|---------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| оттичане на твърдите отпадъци                                                                                                                                                                       |                                                                                                                       | отпадъци           |                                                               | Функционираща система                                                                                   |                                                 | Може би е необходимо да се използват самолети за идентификация на морските отпадъци, което вероятно е доста скъпо.                                                      |
| <b>Икономически механизми/ инструменти</b>                                                                                                                                                          |                                                                                                                       |                    |                                                               |                                                                                                         |                                                 |                                                                                                                                                                         |
| <b>(63). Разработване/установяване на хармонизирана принудителна система в случай на незаконно оттичане от даден плавателен съд и инсталации от сушата, включително технически средства и глоби</b> | Нарушаването на наредбите за оттичания, както и подстрекаването и подтикването към незаконно оттичане е наказуемо     | 3-5 години         | Да                                                            | Хармонизирана система за наказания разработена и приложена<br><br>Ефективна, съразмерна и разубеждаваща | Висок / Среден                                  | Политическо одобрение<br><br>Финансиране<br><br>Малка ефективност от механизмите за икономическа инициативност<br><br>Необходимо е сътрудничество между министерствата. |
| <b>(64). Да се разработи обща система за управление на исковите за компенсация поради щети от замърсявания</b>                                                                                      | Обща и ефективна стратегия за управлението на исковите                                                                | 1-3 години         | Да<br>Украйна - CLC 92 Протокол                               | Общи процедури и панел от експерти, база данни и др.;                                                   | Среден                                          | Политическо приемане<br><br>Необходимо е междуинституционално сътрудничество                                                                                            |
| <b>(65). Оценка необходимостта от разработване на правна рамка за оценяване на транспортирането на опасни отпадъци в съответствие с Базелската Конвенция</b>                                        | Регионални проучвания на движението на трансграничен опасен отпадък<br>Решение по необходимостта от разработването на | 3-6 години         | Да, промяна в политиката поне                                 |                                                                                                         | Среден/ висок                                   | Необходимо е междуинституционално сътрудничество<br><br>Политическо приемане                                                                                            |

| Цел на управление | Очаквани резултати               | Срок за изпълнение | Необходими законови, институционални или политически реформи | Индикатори за успеха | Относителен приоритет: висок, среден, или нисък | Под въпрос |
|-------------------|----------------------------------|--------------------|--------------------------------------------------------------|----------------------|-------------------------------------------------|------------|
|                   | Протокол върху опасните отпадъци |                    |                                                              |                      |                                                 |            |

## Приложение 4. Мониторинг на СПД: Индикатори за Процеса, Намаляването на стреса и състоянието на околната среда

Индикаторите за мониторинг и оценка (МиО) са средство за управление и удостоверяване на изпълнението на СПД. Следователно е необходимо да се създаде система от индикатори, които ще могат да отчитат прогреса при успешни резултати по Целите по качеството на екосистемата, както и при краткосрочните и дългосрочните управленчески цели. ГЕФ създаде три вида индикатори: а) индикатори за процеса, б) индикатори за намаляването на стреса и в) индикатори за състоянието на околната среда:

а) **Индикаторите за процеса** съсредоточават вниманието върху процесите или *производителността*, които вероятно ще доведат до желанния резултат. Те показват действителния в реални условия институционален, политически, законодателен и регулаторен напредък в решаването на трансграничните проблеми на Черно море. Те би трябвало да подпомагат проследяването на институционалните, политическите, законодателните и регулаторните реформи, необходими за промяната.

б) **Индикаторите за намаляване на стреса** се отнасят към целите на проекта или *резултатите*. По-специално те наблягат на конкретни действия, които намаляват стреса на околната среда. Индикаторите за намаляване на стреса показват степента на успеха на дадени действия в реални условия, осъществени съвместно от държавите на Черно море. Често ще е необходим сборът от индикаторите за намаляване на стреса в няколко държави, за да има забележими промени в трансграничните води.

в) **Индикаторите за състоянието на околната среда** са *ориентирани към целите* и наблягат на реалното подобрене в качеството на екосистемата, което обикновено трае и след времето на проекта. Те измерват действителния успех при възстановяването или опазването на набеязаните водни обекти. Може да отнеме доста години преди да бъдат въведени достатъчно мерки за намаляване на стреса в достатъчно на брой държави, за да се забележи промяна в състоянието на околната среда при трансграничното водно обкръжение.

За да се измерят точно индикаторите за състоянието на околната среда е необходимо държавите на Черно море, които си сътрудничат, да хармонизират напълно своите методи на вземане на проби/ лаборатории/ анализ, така че всички да бъдат единодушни по отношение на качеството на водата, количеството или за индикаторите на екосистемата, които трябва да бъдат образец за проследяване на прогреса към дадена цел.

Подробно целите на управление и индикаторите са представени в ЦКЕС Приложение 1), което дава кратко-, средно- и дългосрочните перспективи на необходимите действия. Долу е дадено предложение за *предварителни* индикатори на управлението и на околната среда за измерване на постигнатото при изпълнение на Стратегическия План за Действие.

## Индикатори на процеса

1. Приемане на СПД от всички държави
2. Одобрение на основа за оценка на индикатори за изпълнението на СПД
3. **ЦКЕС 1: Да съхрани живите търговски морски ресурси**
  - i. Приемане и изпълнение на Регионалния Договор по Управление на рибарството
  - ii. Одобрена методология за оценка на наличността на всички дълбоководни риби, хамсия и цаца
  - iii. Установяване на регионално одобрен минимум на дължината на рибите, разрешени за търговски улов и минимален размер на мрежите за целевите риби
  - iv. Разработване и приемане (от ЧМК) на подробна методология за определяне на екологическите параметри за доброто състояние на рибите
4. **ЦКЕС 2: Съхранение на Биоразнообразието и Местообитанието на Черно море**
  - i. Официално признаване от ЧМК и всички национални правителства на Червената Книга за Черно море
  - ii. Разработване на указания за ИУКЗ, подкрепени и с регионална Декларация по ИУКЗ
  - iii. Увеличаване броя на стратегическите и законови актове, отразяващи принципите на ИУКЗ
  - iv. Изготвяне на опис, класификация и система на картографиране за местообитанието на Черно море
  - v. Степен на хармонизиране с наредбите на Конвенцията на УОВ
5. **ЦКЕС 3: Намаляване на еутрофикацията**
  - i. Приемане на протокола на НРД
  - ii. Одобряване на стандартите за N/P за всички ПСОВ >100,000 е.ж.
  - iii. Изготвяне на списъци с емисиите
  - iv. Изготвяне на ревизирани списъци на горещите точки
  - v. Индикатори на приетите процедури по мониторинг и подробен статус на околната среда
  - vi. Одобрени места за мониторинг
6. **ЦКЕС 4: Гарантиране доброто качество на водата за човешкото здраве, използването ѝ за отдих и за аква биотата**
  - i. Приемане на протокола за НРД
  - ii. Хармонизиране на стандартите за качеството на водата в околната среда за целия регион
  - iii. Одобрени процедури за мониторинг
  - iv. Одобрен списък на приоритетните специфични ЧМ замърсители
  - v. Предоговаряне (ако е необходимо) и приемане от страна на Грузия, Русия и Украйна на Аварийния план за ЧМ

## Индикатори за намалението на стреса

1. **ЦКЕС 1: Да се съхранят живите морски ресурси за търговски цели**
  - i. Установяване на забранени за риболов сезони
  - ii. Разрастване на броя и зоните, в които няма риболов
  - iii. Съществуване на забрана на неприродо-съобразните практики на риболов
2. **ЦКЕС 2: Запазване на Биоразнообразието и Местообитанието на Черно море**
  - i. Брой и обща площ на Защитените Зони
  - ii. Площ на повърхността на буферните зони
  - iii. Брой използвани процедури на НОС/ОВОС/ЕЕА
  - iv. Брой и площ на премахнатите незаконни сметища
  - v. Брой нови проекти за монтиране на съоръжения за третиране на твърдите отпадъци
3. **ЦКЕС 3: Намаляване на еутрофикацията**
  - i. Списък на водопречистителните съоръжения (общински и индустриални) за обновяване с финансиране
  - ii. Препарати без наличие на % Р, продавани във всички ЧМ държави
  - iii. Брой заведени дела за неспазване на стандартите по оттичанията
  - iv. Инвестиции в съоръженията на селското стопанство за намаляване на N/P замърсяването
  - v. Налични фондове за икономически инициативи в селското стопанство
  - vi. Площ на земята с модифицирани земеделски практики
  - vii. Брой на (и инвестиции в) проекти, демонстриращи ферми
4. **ЦКЕС 4: Гарантиране на Вода с Добро Качество за човешкото здраве, използването ѝ за отдих и за аква биотата**
  - i. Издаденият брой разрешения / лицензи и предприетите проверки
  - ii. % увеличение в държавния бюджет за опазване от замърсяване
  - iii. Брой съоръжения, използващи НДНТ
  - iv. Брой разрешителни за изхвърляне на отпадъчните материали
  - v. Увеличаване на третирането на отпадъци, получени от плавателните съдове
  - vi. Инвестиции в съоръжения, обработващи отпадъците от плавателните съдове
  - vii. Хармонизиране на възстановяването на разходите / тарифна система подходяща за отпадъци от плавателните съдове

## Индикатори за състоянието на околната среда

- i. Измерими подобрения в състоянието на хранителната верига
- ii. Подобряване на измеримите екологични или биологични индекси
- iii. Подобрено биологично производство на целеви видове риби/разнообразие/ключови видове
- iv. Увеличаване наличието на рибните ресурси
- v. Промени в доходите на местните хора/социалните условия като резултат от подобряването на условията на околната среда
- vi. Повишаване осведомеността на заинтересованите страни и документиране на тяхната ангажираност.
- vii. Намаляване на концентрацията на замърсители в крайбрежните зони и пристанищата (тежки метали, постоянни концентрации на органични съединения, и др.)
- viii. Възстановяване на съответния крайбрежен местообитание
- ix. Намаляване броя на застрашените видове